ULB Halle 3/1
001 351 591

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

D: Fai 25503

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

امام رضا بستی

باکو-1927

Fai 25503

Fac
25 503

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

پ. غ.

1930/213

امام رضا بستی

آذر نشر

باکو— 1927

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

آذرنشر
برنجی مطبعه‌ده
باسیلدی

باش مطبوعات مدیرلیگی 1361 سفارش نمره 452 سایی 3000

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

برنجی حصه

علی حسین خان وارلی— حاللی، زورلی— قوه‌تلی بر خان ایدی. اونڭ داغلاردا، دره‌لرده کزن قویون‌سورولرینڭ حد—حسابی‌یوق‌ایدی. اڭ کوزه‌ل و جنس قاراباغ آتلارینی‌یالکز علی حسین خاندا تاپماق اولور. آتلاری یئل کبی اوچور، اونا کوره‌ده مشهد زیارتنه کیدوب کلمك اونڭ آیاغی آلتیندا سو ایچمك کبی برشی‌در. دنیا مالیندان وارلی اولدیغی کبی، آروادلارینڭ‌دا کوزه‌للیکلری آدلادر. بیله که، بوتون آستارا باددا بو کبی کوزه‌للر چتین تاپیلار. علی‌حسین خانڭ بوتون خوراسان ئولکه‌سینده تایی برابری تاپیلمازدی. هله اونڭ یکیتلری اویانا دورسون، نوکرلرینڭ بیله حد—حسابی یوقدر. یکیتلره کلینجه، خانڭ اللی نفره قدر یکیتی واردر. خانڭ ایوینڭ قاپو— باجاسی چوق محکمدر. خان هر جهتدن‌راضیدر. آللاه‌اونڭ‌بوتون‌ایشلرینی‌اووانداسالیر، راست‌کتیریر. کندلیلر بو ایل اوندا بر $(\frac{1}{10})$ محصوللارینی همیشه‌کیندن تز کتیروب ویرمشلردر. دوغرودر، شیطانلار بر قدر خراب اولمشلار، بونڭ سببنی خانڭ ئوزی‌ده بیلمیر. بوخصوصداموللا ایله‌ده آغزلاشوب مصلحتلشمشدر. موللا، عقللی موللادر. کیشی بوتون قرآنی و محمدڭ شریعتنی ازبردن بیلیر. آنجاق کیچن ایلدنبه‌ری اودا بیله بیلمیر که، کندلیلره نه اولوب. ایمدی بردیبه‌سن کندلیلر سویومشلار. اولکی کبی سوزه باقوب اطاعت ایتمیرلر و همیشه که کبی، چوق‌دا سجده ایتمیرلر. هله بو کوپه‌ڭ اوغلی دیلنچینڭ بریسی جمالی کوریرسکمی ؟ او، لاپ یولیندان آزمشدر. حتا دونن مباحثه‌یه کیریشه‌رڭ قیزیشوب اللرینی‌ده سیلکه‌له‌یردی. آخردا علی‌خان «کیت...» دیبه اوستینه چیغیروب اونی هده‌له‌دی. علی‌خان کیجه‌لرنماز قیلوب اونا قارغیش توکیردی: «آللاه،سن

جمالا غضب ایله! اونا بلا کوندر! اونڭ ایوینه اود سالوب آقساق ایششکی ایله برابر یاندیر! اونی کوریم مردار بدننی قارا یامان توکسین! ییلتمه ییسین!» علی خان الندە کهربا تسبیحینی چەویروب یوغون بوغلارینی ترپەدە— ترپەدە همیشه جمالا قارغیش توکیردی.

قارلا ئورتولی دیغیر داغنڭ دالیسیندان یاواش — یاواش صبحڭ ایشیقلانماسی کورونوردی. داغڭ اوستندەکی بولوتلاردا چهرایی رنکه بویانمشدی. کللی کندی یوقودان اویاندی. مال — قارا قایالارا دیر ماشماغا باشلادی. هله قارانلق دەرەدە هورەن ایکی ایتڭ دوتغون سسی دە کلیردی. آروادلار بارداق و کوزەلرینی کوتوروب بولاغا یوکوریر دیلر. بولاقدا تەلەسیك چادرالارینی آچوب یوزلرینی سویوق سو ایله یویوردیلار. بارداق و کوزەلرك بوغازی قورولدایردی. آروادلار ینەدە تلەسیك سو قابلارینی کوتوروب ئوز خانلارینڭ ایوینه قایدیردیلار...

بو صورتله کون باشلانیردی.

جمالڭ هامودان یوقسول کوماسی، سانکه کیجەنڭ سویوغندان دوکوب قایایا قیسیلاراق دایانمشدی. دونیا مالیندان وار—یوق اونڭایکی توت آغاجی بردە چولاق بر ایششکی وار ایدی. جمال یوقسول ایسەدە کنج، قوتلی، کوزەل و عقللی ایدی، حتا روسجەدە دانیشا بیلر... «ایزدیراستی، آسپاسیبا، ساوەتسکی ولاست، لەنین...» بو سوزلری او، سرحد خارجندە، عشق آباددا ایشیتمشدی. اورادا بوتون یایی دمیریولیندا حماللق ایدوب زحمت چکمشدی ... اورا جمالڭ چوق خوشینا کیتمشدی؛ اورادا آداملاردا، سوزلردە، پوللاردا هاموسی یکیدر. بو پوللاردان حتا ئوزیلەدە کتیرمشدی. پولڭ ئوزی قرانا بکزەیر؛ آنجاق آدینا مانات دییرلر؛ اوستندەدە تاجلی ایران شاهنڭ شکلی دکل، بر طرفندە دنیانڭ کرەسی واوبری یوزیندە ایسە ایکی یکیت چکیلمشدر. بونلاردان بری، ایله لاپ جمالڭ ئوزینه بکزەیر، کویا که ایله ئوزكدایانمشساك، وباشکڭاوستندەدە کون چیقمشدر. جمال اورادان کلوب ئوزیلەدە برابر بویوك بر دوشونجه کتیرمشدی: کورەسڭ نه ایچون بویلەدر، اورادا نه

خان‌وار، نه‌بك‌وار، نه‌مشهدی، نه کربلایی‌ونه‌ده‌مو للاوار؛اما کللی ده برتك علی‌خان هامویا حاکم کسیلمشدر. مو للا علی خانڭ یانناکلیر؛ اوتوروب چای ایچیرلر. طهراندان یانینا مامورلار کلیر، یاغلی تویوق پلوییرلر. اما دونن: «قارغیدالی محصول ویرمه‌یوب، چه‌لتیکیم‌ده یانوب واونا کوره ده اوندا بر محصول ویره بیلمرم... ئوزیم آج قالارام» دیمکڭ اوستینده علی‌خان اونڭ اوستینه بار — بارباغیردی.

جمال ئوز کوماسیندان چیقاندا، کون قالقمشدی. کونشڭ ایشیغی کوزلرینی قاماشدیریردی. ایشىکی تویلادا بر کدن آقیردی—آها،یمك ایستییرسكڭ! کیده‌ك حیوان، اولجه سوواریم، سوکرادا عطرلی‌وقیزیل کبی سامان ویره‌رم. ایله سن‌ده منیم کبی چوق ایشله‌میسكڭ؛ سن‌ده کرك چوق یه‌سكڭ. بس نه ایچون بویله آز یمشسكڭ، هله سامانکدان آرتق‌دا قالمشدر — دییوب ایشىکی دینديریردی.

جمال بولاغا ساری یندی. علی خانڭ آروادلاریندان لاپ کوزه‌لی قیز تمام بورادا ال — یوزینی یویوردی... جمال علی خانڭ یانیندا ایشله ین‌زمان همیشه‌قیزتماما باقوب حسرت‌چکیردی.اما،اوجمال آدامڭ بریدر، هیچ اونا فکر ویرن اولاردیمی...

جمال:— سلام علیکم خانم!— دییوب قیز تماما باش یندیردی.

قیز تمام ایستر — ایسته‌مز قارا کپریکلرینی قالدیروب جمالاکولو مسوندی و «علیکم‌السلام!» دییوب آغزینڭ ایپه‌ك یاشماغینی‌دارتوب آچدی. اینجی کبی دیشلری کورونه‌رك سوردی:

— جمال، نه ایچون هیچ بزلره ساری کلمیرسكڭ.

جمال سوز تاپمیاراق:

— خانم، نه وارکه؛ کلیم سیزده نه قایریم؟

قیز تمام ایلریله‌یه‌رك:

— یوق جمال، بزدن قاچما، کل؛ قیز تمام سندن ئوتری خفت ایله‌یر— دییوب لاله کبی قیزاردی.

جمال‌دا قیزاردی. باشنی آشاغی سالدی. خانڭ آروادی چوقدان اونڭ خوشینا کلیردی...

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

— هله که من کیدیم. یوزیمی یوماق بهانه‌سیله سنی کورمك ایچون بر دقیقه‌لکه ایودن چیقمشدیم— دییوب قیز تمام کیتدی.

قیز تمام ایپه‌که بورونمش قاراتقوش کبی اوچوب کیتدی. ایششك که‌رنه‌شوب قولاقلارینی شوکله‌دوب برکدن آقیردی. حتا یول اوزونی‌دا ایپیندن دارتیناراق ایچینی چکوب ینه‌ده آقرماق ایسته‌یردی...

جمال فکر دریاسنا باتمش بر حالدا کیدیردی. فکری ئوزینده اولما دیغی ایچون حتا ایودن چیقوب بولاغا کیتمکنك اوستنده خانك قیزتما مك اوستنه باغیروب سوکدیکنی‌ده چتین ایشیدیردی.

پنیر— چوره‌ك اونك قناعتبخش یمکی ایدیسه، فکری داها آرتق قناعتکار ایدی. ینه‌ده اسکیدن باشیندا اولان فکرینی دوشونور و، کوز لرینی برنقطه‌یه تیکه‌رك، چوره‌کنی ییر... «کوجیم وتوفنکیم اولایدی، جمالك الیندن نه‌لر کلدیکنی بیلدیره‌ردیم...» دییوب یومروغنی شه‌لتدی.

جمالك آتا—آناسی‌بو یاقینلاردائولمشدی... میتلری بودر بوراداجا کفنه بوروندیریلیوب اوزادیلمشدی؛ آروادلار آغی دییوب آغلاشیر— دیلار، اودا کوزلرینك یاشینی سیئل کبی آقیدیردی. اونلارك نه‌دن ئولدیکلرینی هله ایمدییه قدرده بیلمیر. بلکه‌ده جزا اولماق ایچون‌آللاه ئولدورمشدر. فالچی کلوب وار یوق قالان بیرجه قویونلارینی آلوب‌قوجا اولسالاردا، اونلارا کوز دکمش اولدیغنی دیدی. یازیقلار ئولرکن نه قدر اذیت چکدیلر! کیجه سحره قدر چیرپندیلار وآخردا کوم — کوك کوکه‌روب سحر چاغی ئولدیلر. جمال غمکین— غمکین باشینی ترپده رك «اونلاری آللاه منیم الیمدن آلدی» دییردی.ییریندن‌قالقوب‌چوره کنك آرتیغینی هورمه سه‌به‌ته قویدی وینه‌ده فکره کیتدی: — کوره‌سك ایمدی قارداشیم هارادادر؟ چیقوب طهرانه کیتدی، و هله‌ده هیچ بر خبر—اثر یوقدر... دیلدیکینه کوره اورادا رضا قاسمك‌تنباکو فابریقاسیندا ایشله‌یر. اوایمدی بورادا اولسایدی، نیجه یاقشی اولاردی... ایکیلی یاقشی یاشییاردیق. بوراداجا ایوله‌نه‌ردیك و یاقشی اکین — تیکین سالاردیق...

کونشك ایشیغی قاپونك آراسندان دیوارا دوشمشدی، ایوده کی

توز ذره‌لری کونك ایشیغیندا اوینایرلاردی... جمال قالقوب قاپونی آچدیقدا، کوزلری بردنبره باشی قارلی داغلارا ساتاشدی. بوداغلارك آراسیله سوزولوب کیده‌ن جیغیر دوز طهران طرفه اوزانان داش یولا چیقیردی. اودا بویول ایله دوشوب کیتمشدر وایمدی آرتق‌النه دوشمیر... جمالك صفتنی غم— غصه چولغادی...

* * *

علی خانك ایوینك یانیندا بر ده‌وه کاروانی دوشمشدی. ایکی نفر آتلی ییکیت آتلاری خامدان چیقاردیردیلار. آتلار آتیلوب دوشدیکلریندن باشدان آیاغا کوپوکلنمشدیلر. قیز تمام بالقوندا دایانمشدی. قیز تمامك کوك ایپه‌ك پالتاری جمالك کوزینه ساتاشان کبی، یوره کی برك دوکونمکه باشلادی...

* * *

علی خان «قیز تمام!..» دییه چاغیردی.

— بلی، آغا!— دییوب قیز تمام کلوب باش یندیردی.

— هدیه ایسته‌یرسکمی؟

قیز تمام بیلدی که، قوجا کافتار ینه‌ده کیجه کلوب زهله‌سینی توکه‌جکدر.

— اختیار صاحبی‌سك.

— بس اویله ایسه یاقینا کل! آخماق، نه ایچون آغاکی اینجیدوب آجیغینی دوتدیریرساك... دی کل، نه‌یه دایانمیساك، یاقینا کل!

قیز تمام دایانوب ترپنمیردی.

— کل، ئوزك ایچون پالتارلق سه‌چ!— دییوب علی خان الیله اشاره ایتدی.

کارواندان بر نیچه توپ چراق کبی یانان پارچالار کتیردیلر. خانك یرده قالان بش آروادی‌دا کلوب قیز تمامك چیکننك اوستیندن بوغازلارینی اوزادوب تماشا ایدیردیلر.

— هانسینی ایسته‌یرسڭ؟

— صاحب اختیارسڭ، سن یاقشی بیلیرسڭ — دییوب‌ینه‌ده خانا باش ییندیردی.

بونڭ بو سوزلری خانڭ یوره‌کینه یاییلدی. کولومسوندی...

— کوزلریمڭ ایشیغی! باق بوپارچانی کوتور. سنڭ بویله اطاعتلی اولدیغڭ ایچون بو پارچانی سنه باغشلایرام. باق منیمله مهربان اول! مهربان دولانساڭ، ایرانڭ هر جور پارچاسینی ایسته‌سڭ سنڭ ایچون حاضردر... ایمدی کیت!.

قیز تمام سس‌سز — سمیرسز پارچانی کوتوردی، دینمزجه باش اکوب اوتاقدان چیقدی. اوتاقدان چیقدیقدا، کوزلری بوز قایانڭ اوستینده دوران جمالا ساتاشدی. جمال دایانوب اونا باقیردی. قیز تمام دونوب بر کرییه باقدی، یایلیغینی هواده سیلکه‌له‌دی و حرمخانه‌یه کیتدی.

*
* *

— سلام علیکم، محمد یار!

— علیك‌السلام، جمال! کل، کل، ایچری کل چای ایچك،قوناقمز اول. جوان قوناق منیم چوق خوشیما کیدیر. کل اکش!— دییوب قوجا محمد یار کولومسوندی—بر زمان من‌ده جوان ایدیم... جوانلق کوزه‌ل شیدر، هیچ اولماسا قیزلار آداما باقیرلار...

هر ایکیسی کومایا کیردی. تمیز چیچك کبی ساماوار پالاسڭ اوستینده قاینایردی؛ بالاجا استکانلار دوزولمشدی و لواش‌دا حاضر ایدی. چای ایچیلمکه معطل ایدی. جمال بوتون کلفت ایله سلاملاشدی. هامو اکلشدی...

— زینت، چای توك کوره‌ك، برك آجمیشام؛ قوناقمزدا آجدر...

جمال باشینی ترپتدی. استکانلارتند و عطرلی چای ایله دولدی؛چایی دینمز ایچدیلر. چای ایچیلدیکدن سوکرا، محمد یارچوبوغینی‌دولدوردی.

— جمال، چك!

— چوق ساغ اول!

— ایشلرك نیجه کیدیر؟ آللاهڭ سنه ایش اوواندلیغی ویریرمی؟

— محمد یار، بوسندن آسیلیدر.

— نیجه، آللاه یوقسا منیم‌می سوزیمه اطاعت ایدیر؟ — دییوب قوجا کولومسوندی.

زینت باشینی سیلکه‌له‌یوب دیدی:

— آللاه اماندر، آداملار نیجه کافر اولمشلار.

— بلی محمد یار، سندن آسیلیدر. بویوك بر توقع ایچون یانکا کلمیشم. اکر منیم بو آرزومی یرینه یتیرسڭ، بوتون عمریم اوزونی، لاپ ئولونجه‌یه قدر ئوزومی سنه بورجلی حساب ایده‌رم.

قوجا، کنجڭ سوزلرینه دقتله قولاق آسوب دیدی:

— آللاهڭ اراده‌سی اولسا، کوجیم چاتوب المدن کلنی مضایقه ایتمه‌رم.

جمال بر قدر دینمه‌یوب ینه باشلادی:

— ئوزڭ بیلیرسڭ، محمد یار، من یتیم بر آدامام وبر داخما ایله بر ایششکدن باشقا هیچ بر شیئم یوقدر. برده بر قارداشیم وارکه، اودا طهران‌دادر. بورادان طهرانا اون یدی کونلك آرابا یولی واون یدی کونلك‌ده آتلی وپیاده یولیدر. دیمه‌لی بر آیلقدان‌دا آرتق یول اولور. ایسته‌یرم بر قارداشیمڭ یانینا کیدوب کوروم نیجه‌در، نه ایش کورور، تمام ایکی ایلدر که کیتمش، هیچ بر خبر— اثرده یوقدر. اودر که محمد یار، سندن بویوك بر التماسیم وار...

جمال بورادا ده‌رین بر آه چکدی، سوکرا ینه‌ده سوزه باشلادی:

— محمد یار، سنڭ آتڭ وار...

بو سوزلری ایشیتدیکده، قوجا اونڭ سوزلرینڭ آخرینی کوددی.

— بیلیرم، او سنڭ ایچون چوق قیمتلیدر؛ سن اونی چوق برك سه‌ویرسڭ. آنجاق قرانی وتومنی اولان آدام التماس ایتمز. منیم یوقیمدر... اونا کوره کلوب خاهش ایدیرم... محمد یار، ئوز قاراباغ آتکی منه ویر، طهرانا کیدیم. ایکی آیدان سوکرا قاییداجاغام.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

قوجا قاشلارینی چاتوب باشینی سیلکه‌له‌یه‌رك دیدی:

— هیچ اولان ایش دکلدر.

— ایششکمی‌ده‌ساقلا، ایشیکه یارار—دییوب جمال یالواردی.

— یوق جمال، باغشلا، اولان ایش دکلدر. باق لاپ زینتی، لاپ قیزیم فاطمه‌نی ایسته، سوزوم یوقدر، ویره‌رم؛ آنجاق آتی— یوق.

جمال دینمزجه قالقوب چیقدی.

کونشك آخرنجی قرمزی شعله‌سی کندك اوستندن چکیلمکده ایدی. دیغیر داغینك اوستنده، اوزاقلاردا ایلدیریم شیغایردی. قورشون رنکلی بولوتلار داغلارك قارلارینا قاووشوب دورمشدیلار.

کیجه برك یاغیش یاغدی. ایتی ایلدیریملار داغلاردان‌دا شیغایوب، شدتلی کوك کورولتیسی ایشیدیلیردی. کللی‌نك یانداکی چای داشوب اطرافنی اویا— اویا بویوك داشلاری دیکیرله‌دیردی. داغك اته‌کینده‌کی میشه‌یه ایلدیریم دوشوب آلیشدیرمشدی. یره ظلمات چوکمشدی. یالکز علی خانك ایوینده، قیز تمامك اوتاغیندان ایشیق کلیردی.

جمال قاپوسینی باغلایوب تویلانك آغزینی‌آچوب‌ایششکی چیقاردی و سینه — سینه علیخانك ایوینه ساری کیتمکه باشلادی... کلوب چاتدی. پنجره‌دن باقاندا، اکننده‌کی آرخالغی بوتون ایسلانمشدی...

قیز تمامك اوتاغندان علیخانك سسی کلیردی:

— قیز تمام، بورایا کل. ایشیدیرسکمی؟

جمال نفسینی قیسوب جنقرینی چکمدی.

قوجا، غضبله دوشه‌کك اوستیندن دوروب دیره‌شن آروادك الندن یاپیشاراق ئوزینه ساری دارتوب دییردی:

— نه‌در؟ یوقسا خوشکا کیتمیرم؟ قوجایام؟ نه‌در، جمالی‌می به‌که نیرسك، دیلنچینك بریسنی، آللاه اونك بلاسین ویرسین.

جمال استهزا ایله کولومسوندی. قیز تمام دینمیردی. قوجا سوز— لرینده دوام ایدوب دییردی:

— سنکله‌یم آخر، نیه جواب ویرمیرسك؟

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

قیز تمام یاواشجادان پچیلدادی.

— آغا، منی اینجیتمه!

جمال‌دا ئوز ئوزینه «یاقشی، قوجا کافتار، جیکرکی چیقاردارام، کوره‌رسڭ!» دییوب ظلماتدا کوزدن ایتدی.

علیخانڭ کوزه‌ل بر قارا، قاراباغ آتی وار ایدی. آت تویلادا بوخویلانمشدی و چیقوب کولك ایله ئوتوشمك ایچون دیرناقلاری ایله یری ایشیردی.

جمال کولله کبی کلوب تویلایا کیردی؛ آچاری دیواردان آلوب آتڭ بوخوینی آچدی وبویننی سیغاللادی. یهرلردن لاپ یاقشیسنی‌سه‌چوب آتڭ بیئلینه باسوب آتی تویلادان چیقاردی. آت آزادلغا چیقوب کیجه‌نڭ قارانلیغنی کورن کبی، فرحله بر کیشنه‌دی. ایکی کوپه‌ك هوروشمکه باشلادی. کیم ایدیسه، پالچیقدا یوکوروب برك قیشقیریردی. جمال یهرڭ اوستینه آتیلوب آتڭ یانلارینی بر بالاجا ماهموزلایان کبی، آت اونی کوتوروب اوق کبی داغداکی جیغیرا چیقدی. دالیدان الی فانوسلیلار یوکوروشدیلر، بر ایکی هوایی کولله آتیلدی ایسه‌ده، بر آن ایچریسنده کللی کندی کیجه‌نڭ قارانلغندا، یاغیشڭ آلتیندا کوزدن ایتدی... یالکز قاراباغ آتینڭ دیرناقلاریندان قیغیلجیم پارلایردی.

*
* *

داغی آشوب، چایی کیچوب، قومساللغی ئوتدیکدن سوکرا، ینه‌ده داغلارا چیقوب کاظم — ترخ — سبزوار — شاهرودی ئوتندن سوکرا، آرانا چیقوب شیشه کبی یولی یئل کبی کیچدیکدن سوکرا، کلوب طهرانا چاتیرساك. بویوك خندق، شهر دیواری، کیرده قلعه قاپوسی، یاسدی داملی ایولری، ایشسکله دولی کوچه‌لری ئوتندن سوکرا، کلوب که‌نیش، یانلاری سه‌کی‌لی، بویوك ماغازالی، آوروپاسلیقه سیله تیکیلمش ایولری ومختلف لباس که‌یینوب مختلف دیللرده دانیشان خلقی اولان یره چاتیرساك. بورا مرکزدر.

طهران وارلی بر شهردر. صبح تزدن کیجه یاریسنا قدر بازاردا

قیزغین آلوبر کیدیر؛ آداملار قایناشیر؛ تورکلر، فارسلار، عربلر، باشلا ریندا آغ عمامه ایله دوکانلاردا اکله‌شمشلر؛ ئوزلرینی شرقك بو پارچا سنا آغاحس ایدن انکلیزلر، لوغالقلا اونلارك یانلاریندان ئوتوب کیچیر لر. عربستاندان قارا و عفونتلی اولسادا، بوقدر بها قیمتلی نفتی اخذایتمك فایدالی دکلمی؟ بو نفت، شمال (آلبیئون)ك اوغوللاری ایچون برك لازمدر؛ و (رویال)— (دوچ)— (شه‌لل) وقومپانیا تره‌ستی آقسیالا— رینك قیمتلرینی سرعتله آشاغی سالوب یوقاری قالدیران همان نفتدر...

بونلارك آراسندا ته‌له‌سه— ته‌له‌سه ایش دالینجا کیدن ودوشینده بش کوشه‌لی یولدوز ایله فره‌نجینك ایلمه‌ك یرینده ایلئیچیك کوموش شکلی اولان روس‌دا کورورسك. بو، شرقده کورونن شورالار اتفاقینك ایلك بشارتچیسی وقاراقوشیدر. انکلیزلر، بو دینج وساده آداملارا «بولشه‌ویق» دیوب اونلاردان کنار داورانیرلار. جیر— جیندیر ایچینده کی چکمه سیلنلر، بونلاری کوردیکده «شورا حکومتی» دیرلر وچکمه شوتقالارینی تاقیلدادوب «چیستیت» دیه قیشقیریرلار. بونلارك اك حاتم مشتریلر اولدیغنی بیلیرلر.

اوشاق، کیرلی حلوا پارچالارینی طبقه قویوب یوکوره— یوکوره «حلوا! حلوا!...» دیه قیشقیریر: «بر شاهی، بر شاهی، یاقشی حلوا!...» وئوز طبقنی لاپ کوزلریکه سوقور. قوجا کیشی، طبقه‌چای‌وتوتون‌توکوب «چای، چای، تمباکو... چای!» دیه ماهنی ایله اوزادیر. کوچه‌نك او بری باشیندان بر باشقاسی، «کاغذ، کاغذ!... بر شاهی، برشاهی!»دیه یوکوروب پاپروس کاغذی کزدیریر. بر دقیقه‌لك بیله دایانساك، او دقیقه دورت بر طرفکی یاریم آج ایران قادینلاری بورویرلر.....

یکه پاپاقلاریندا بویوك کوموش شیر—خورشیدلی ایران قازاقلاری آراملا کزیشیر و بعضاً کوچه‌نك تینیندن ایکی — اوچ‌یولدوزلی پاغونلی بر دسته کورونوب تز کوزدن ایتیر... بو ایسه ایران خانلارینك یانیندا خدمت ایدن «واحد و بولنمز» روسیه طرفدارلاری‌اولان‌روس‌مهاجرلریدر.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

شاه آباد خیابانی دالانلارینڭ بریسینده بر قارا ایو کورونور. ایوك دیواری بایر طرفدن بر ساژین هوندورلکده‌در. ایچریده نه‌اولدیغی کورونمیر. بو ایوك کوچوك دریچه‌سی، یالکز بر سحر ساعت آلتیدا، برده آقشام ساعت سکزده آچیلوب قرق— اللی نفر چیر کلی —پاسلی، آریق وساراِلمش آدامی ایچری وچوله براقیر... بورا، علی اکبر اسما عیلوفڭ تنباکو فابریقاسیدر. بونڭ تنباکوسی، ایرانڭ اڭ یاقشی تنباکو لاریندان بریسی حساب اولنور. علی اکبر، بو فابریقادان بویوك مداخل کوتورور. بورادا، دزکاهلارك وساری یاپراقلارك آراسندا، کله‌جك صنایع پروله‌تاریاتینڭ یادروسی حاضرلاشوب یتیشیر.

ایران هله عوامستان ایسه‌ده، خانلار وتاجرلر، (لوندون)دا (پاریس)ده و (موسقوا)دا اولوب مین تومندن اون مین تومن قایرماغی وایشچیلرك سوینی سیقاراق عطرلی چای سفره‌سینده‌اکله‌شوب بو کونکی ایش کونینڭ نه قدر ونیچه تومن آرتق فایدا ویرمش‌اولدیغنی حسابلاماغی ئوکرنمشلردر...

— مراد، یمشسکمی؟

— نه؟

— بر شی.

مراد دوداقلارینی بوزوب:

— یمیشم... دییه‌سڭ... هه، سحر لاواش یمیشم. خا— خا— خا. بیلیرمی‌سڭ نه وار؟ کل کیده‌ك. بو کون منیم بایرامدر. بو ساعت‌جیبیمده ایکی تومن پولوم وار. بوکون علی اکبر اسماعیلوف منی‌چاغیروب‌غزته اوقویا— اوقویا سوروشدی:

— عیسا حسن اوغلی سنمیسڭ؟

— بلی، آغا، منم.

— ایت اوغلی! سنه نه اولوب بویله ایشچیلری چاخناشدیریرساڭ؟ خا—خا—... بیلیرمی‌سڭ، بوسوزلری دیدیکده یوز—کوزینی اویله تورشالتدی که، داها نه دییم؟ ینه‌ده باشلادی:

— حیوان اوغلی حیوان! یوقسا زندانا سالنوب بوینکا زنجیر و آیاقلاریکا کونده وورولوب عمرك اوزونی قالوب چورومك ایسته‌یرسك؟

من‌ده جوابنده دیدیم:

— نه اولمشدر که آغا، تقصیریم نه‌در؟

یوزیمه که‌ج — که‌ج باقوب منه بر کاغذ اوزاتدی:

— بونه‌در؟— دیدی و رنکی آغاردی. من‌ده قورقوب دیدیم:

— سوادیم یوقدر.

کاغذی یره قویوب، دیشلرینی قیجایاراق دیدی:

— آل، بو ایکی تومن! آرتق ایزك—توزك بورالاردا کورونمه‌سین!

پولی یوزیمه‌چیرپدی، نوکرلرده‌منی‌پیلله‌لردن باش‌آشاغی ایته‌له‌دیلر.

مراد — یاقاکی یاقشی قورتارا بیلمشسك — دیدی:

— اودر که ایمدی جیبیمده ایکی تومن پولوم وار، وبوتون کونی ده بوشام. بو کون بایرام اولماسادا، پیغمبر حقی سنی آشخانه‌ده برپلووا قوناق ایده‌جکم که، بارماقلارکی یالایا— یالایا قالاجاقساك.

جماعتی یاروب یاواش— یاواش بازارا ساری یولا دوشدیلر.

عیسا حسن اوغلی، علی اکبر زینالوفك فابریقاسیندا چالشدیغی ایکی ایله قدر اولاردی. توتون توزیندا بوغولا— بوغولاتوتون قوروتماق ودوغراماق ایشلریندن کیچوب ایمدی ماشینیست معاونی ایدی. نفس آلمادان ته‌ولیکده *) اون دورت ساعت متصل‌اورایا— بورایا یوکورمك آسان ایش دکلدیسه‌ده، نظارتچیلرك‌قابالقلارینا، دورتمه‌لرینه و«یونکول» سوزلرینه دوزمك داها چتین وآغر ایدی. یاوان چوره‌ك وسو ایله دولانوب یالکز هردنبر بر آووج دوکی یوزی کوره‌ردی. او فابریقانی بوراقوب کیده بیلمیردی. فابریقا اونك ایچون ئوز ایوی کبی اولمشدی. هیچ کللی و قوهوم قارداشلاری بیله یادینا دوشمیردی، قلبی‌ده ایسته‌میر دی. بو کبی یاریم پروله‌تارلار آراسیندا یاشایاراق، هامودان آرتق سه‌و دیکی قارداشی جمالی‌دا هردن بر خاطرلایردی. بو فابریقادا، عباس،

*) ته‌ولیك ـ گیجه ـ گوندوز (مترجم).

عسکر وامیر آدلی اوچ نفر توتون دوغرایانلایاقینلاشمشدی. بونلارشاد— شالاین اوغلانلار ایدی وهمیشه اونا بویوك شهرلردن، بو فابریقادان ایکیرمی قات بویوك اولان فابریقالاردان، او فابریقالاردا چالیشان ایشچیلردن، شورالار روسیه‌سینده روس شاهینك پیسریندن ووروب تختدن سالان قهرمان ایشچیلردن نقل ایدیردیلر. اونا، کللی کندینده علی حسین خانك یانیندا موزدور کبی ایشله‌دیکی زماندان ایمدییه قدر هله بوتون عمرینده ایشیتمش اولمادیغی بر چوق شیلر نقل ایدیردیلر.

بر دفعه عباس ایشه کلمه‌مشدی. عیسا، امیردن سوردی:

— بس عباس هانی؟

— دوستاقدر.

— نیجه یعنی دوستاقدر. اونك نه بر تقصیری وار ایدی که؟

عسکرایله امیر، اونی بر کونجه چکوب اسکی وایشه یارامیان بر قازانك دالنا کیردیلر؛ بوتون احوالاتی اونا نقل ایتدیلر. اونلار، ایران قوممونیست فرقه‌سی «عدالت»ك عضوی ایدیلر. بو فرقه کیزلی چالشیر. موللالار وخانلار بو فرقه‌دن قورقورلار؛ چونکه بوفرقه، روسیه‌ده اولدیغی کبی، ایشچیلری ئوز آردینجا آپاروب خانلارك توپراقلارینی اللریندن آلوب کندلیلره ویره‌ر، فابریقالاری صاحبلریندن آلوب ایشچیلره‌ویره‌ر، موللالارك حیله‌لرینك اوستنی آچوب بازارلارینی کسادلاشدیرار وتاجرلری، امکچی کتله‌لرینك قانینی سورماغا قویماز... عباس، دونن سابون زاوودینا کیرمش ایمش. احتیاطسزلق ایدوب آغزیندان سوز قاچیرتمش، دوتوب آقتارمشلار، و جیبیندن فرقه کتابچالاری چیقمشدر. هله که بو ساعت حبسخانه‌ده‌در؛ صباح نه اولاجاغی بللی دکلدر؛ حبسخانه‌ده ئوز آدامنز وار، ونه اولاجاغینی صباح خبر ویره‌جکدر.

توت وانجیر آغاجلارینك یاپراقلاری حزین— حزین خیشیلداشیردی... عیسا فکره کیتمشدی...

ایولرك وچاپخانه‌لرك دیوارلاریندا، آچیق و ایری خطله یازیلمشدی:...

علی عباس اسرافیل اوغلی ، حکومت علیهنه قوممونیست تبلیغاتی آپاردیغی ایچون کولله‌لنمشدر...

جماعت، بو قارا یازینك یانینده توپلاشمشدی، کیجه ایسه امیر و عسکر، ئوز یوقسول وقارا داملارینده اوتوروب آغلاشیردیلار؛ و عیسادا اونلارا تسلی ویریردی...

سوکرا، او ئوزی‌ده فرقه‌یه یازیلدی. کیجه یاریسی قارانلغینده، امیر ایله برابر لاپ شهرك کنارینا چقدیلار. بو کوچه‌دن‌اویانا شهرك دیواری قارالیردی. بر نیچه دونکه کیچدیکدن‌سوکرا، کلوب بردیوارا چاتدیلار. امیر النی اوزادوب دیواردان ساللاشان حلقه‌نی دارتدی. اوزاقدا زنك دینقیلدادی. کوچوك پنجره آچیلدی:

— کیمدر، نه وار؟

امیر پچیلدایوب قارانلقدا دیدی:

— عدالت.

دربچه آچیلدی، حیاطه کیردیلر. حیاطی، اوراداکی بر دونکه‌نی وبر ایوی کیچوب حیاطك لاپ اوجینداکی یوقسول بر کومایاچاتدیلار. قاپونی تیققیلدادوب ایچری کیردیلر. برنجی اوتاق آلا — قارانلق ایدی. چراق هیسی اوتاغی بورومشدی. اوبری اوتاغا کیچدیلر. قاپونی ایته‌له یوب قارانلقدا اللرینی سورته— سورته خالیچه دوشنمش پیلله‌لرله یندیلر. عیسا بر، ایکی، اوچ، اون، ایکرمی... سایوب حسابنی ایتیردی. چوق یندیکدن سوکرا ینه‌ده کلوب بر قاپویا چاتدیلار. قاپونی آچدیقدا، کوزلری ایشیقدان قاماشدی.

*
* *

کولك ویلدایر..... جمال تمام دوققوز کوندر که، آت بیلینده یول کیدیر. آرتق شهره یاقینلاشمشدر. ایتلرك هوروشی ایشیدیلیر؛ توستی اییی‌ده دویولوردی. کوله‌كك ضربیندن یوزی قابق قویمشدی. آت‌دا آریقلامشدی، لاکن یوکورمه‌سینده دوام ایدیردی. زینقرولار قارانلقدا دینق...دینق... دینق... دینقیلداشیردیلار؛ بوداکاروان ایدی . جمال کلوب کاروانا چاتدی.

— سلام علیکم!

— علیکم السلام!

— طهرانا چوق قالوب؟

— یوق، چاتمساك. اودر، لاپ چراقلاریدا کورونور. هارادان کلیرسڭ؟— دییوب بریسی آتڭ بوینینا دوکه‌شله‌دی و: — په— په، نه یاقشی آتدر! بونی ساتارساکمی؟ — دییوب سوردی.

— هارایا کیدیرسڭ؟— دییوب جمال سوردی.

— اوزاغا، انزلی‌یه کیدیرم. ساتماق ایچون چای و شه‌ویوت آپاریرام. ساتوب سوکرادا ایوه، کوردستانا کیده‌جکم. نه‌در؟ یوقسا ساتماقدان قورقورساك؟ ئوزکڭ دکلمی؟

— یاقشی، نیچه ویره‌رسڭ؟

— یتمش تومن.

— یوق، بو کبی قاراباغ آتینڭ قیمتی یتمش تومن دکل— دییوب جمال آتی ترپتدی.

— یوز ویره‌رم— دییوب آدام سسله‌دی.

جمال آتڭ جلووینی چکوب ساقلادی ویره سچرادی.

— آل، ویردیم.

آدام یوکدن، پارچالارڭ آراسیندان پول کیسه‌سینی چیقاروب بر نیچه کاغذ پول وبر قدرده قران سایدی:

— آل، آدڭ نه‌در؟

— جمال.

— آل، جمال و چوپور محرمی اونوتما.

— چوق ساق اول — دییوب جمال باش اکدی وپوللاری جیبینده جینقیلداداراق طهرانا ساری پیادا یولا دوشدی.

دینق... دینق... دینق... ده‌وه‌لر یوللاندیلار. آت کوزلرینی‌هرله‌یوب ترس— ترس بو صحرا کمیسی اولان‌ده‌وه‌لره‌باقدی وآخرنجی ده‌وه‌نڭ دالیسنجا سچرایوب یولا دوشدی.

* * *

— آل، بو متکا، بودا خالیچا. آللاه بیلیر که سنه لاپ یاقشیلارینی ویریرم. اکله‌ش راحت اول. نه ییه‌جکسك؟

— اول چای ویر، رنکلی اولسون؛ سوکرادا پلو ویر.

— بو ساعت.

چایچی شاکرد، جلد یوکوروب بادنوسدا چای وتورش مه‌زه شیرنی کتیردی. بو چایخانه لاپ شهرك کنارینده ایدی. چراق آغیر ودوتغون ایشیق ویریردی. ایکی— اوچ آدام یاتمشدی. جمال کرنشدی — بو کون راحت اولوب صباح‌دا قارداشمی آقتارماق ایچون کیده‌رم؛ ئوزیم ایچون بر دست‌ده پالتارآلماق لازمدر، یوقساکه‌لاپ‌جیرجیندیر ایچینده‌یم — دیه دوشونوردی... کولومسوندی. علی خانك آتی کارا کلدی... آقتاراجاق. بلکه‌ده آتك شهره کلمش اولدیغنی کمان ایتمیه‌جك. اویله بیله‌جك آتی داغلارا آپارمشلار.

چاینی ایچوب فکره کیتدی.

* * *

کوچوك بر اوتاق ایدی. هیچ بر پنجره‌سی‌ده یوق ایدی. آنجاق‌بر دودکش یانی اوسته دیواردان چوله چیقمشدی ویالکز بورادان تمیزهوا کلیردی. دیواردا بویوك بر قرمزی بایراق وار ایدی. بو بایراقدا قیزیل حرفلرله «بوتون دونیا پروله‌تارلاری برله‌شکز!» یازیلمشدی. دیواردا (له‌نین)ك عکسی واونك آلتینده، بر قارا، یاس راماقاسینده عباسك شکلی وورولمشدی. آلتی نفره قدر آدام اوتوروب یاواشجا دانشیردی.هر کسك یانینده سلاح وار ایدی. قاپو آچیلدیقدا، آلتی جفت ایتی کوزامیر ایله عیسانك یوزینه سانجیلدی.

امیر:

— سلام علیکم؛ بودا عیسادر.

— آها، یولداش، اکله‌ش!

اکله‌شدیلر.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

باشنك قارا، شیوه كبی توكلری بعضا چاللامش و آلنی كه‌نیش بر كوزه‌ل تورك قالقوب دیدی:

— عزیز یولداشلار، اجلاسی آچیق حساب ایتمك اولار. عدالت فرقه‌سی مركزی قومیته‌سینك تاپشریغینا كوره، یولداشلارمزدان اوچ نفری رشته كیتمشدر. عباس یولداشمزدا كه همیشه‌لك المزدن كیتدی.

هامو احترامله قالقوب بر دقیقه ساكت دایاندی. یالکز یانان چیرا غك جزیلتیسی ایشیدیلیردی. اكله‌شدیلر.

— طهران فراقسیامز بر نفر عزیز یولداشمزی ایتیردیسه‌ده، او یولداشك عوضنده سیرالاریمزا یكی عضولر كلمكده‌در. ئوز سیرالار مزا، بو كون بر نفر كندلی— ایشچی اولان عیسا حسن اوغلینیدا قبول ایدیریك. ئوزه‌ك كاتبلرینك اجلاسندا بو یولداشك حقینده مذاكره ایدیلمشدر. ایكی آیا قدر او یولداشی تحقیق ایدوب (لەنین) فرقه‌سی عضولكینه لایق اولدیغینی قراره آلمشیق.

عیسایا برچوق‌سواللارویردیلر. سسی تتره‌یه—تتره‌یه‌ئوز سر كذشتی، كللی‌ده یاشادیغی، ئوز كلفتی باره‌ده، علیخان باره‌سینده و چالشدیغی فابریقادان دخی نقل ایتدی. عیسا بو كیجه فرقه عضولكینه قبول ایدیلدی.

صباح داها جدیتله: كله‌جكده تزمی — كیئجمی وجوده كله— جك، ایران پروله‌تاریاتی حاكمیتی ایچون ایشچیلری تنویر ایدوب حاضر لاماق و تشكیللندیرمك ایچون ایشه كیریشوب چالشماقدان‌ئوتری دوروب یاواشجا بر—بر چیقوب داغیلیشدیلار.

* * *

همان بو وقتده، لاله‌زار كوچه‌سنده‌كی ایكی مرتبه‌لی بر ایوه بر— بر، ایكی —بر آداملار كلوب دمیر پیلله‌لرله ایكنجی مرتبه‌یه ییغیشیردیلار. بویوك شیشه قاپو آچیلیردی، وكلنلرده بها قیمتلی فرشله دوشه‌نیكلی اوتاقلاردان كیچوب ایچری كیدیردیلر. كوزه‌ل بر چین‌فانو

سی آسیلوب اوتاغا کوك ایشیق سالمشدی. قاپونك آغزیندا، قرق یاشلی برنفر آوروپاپالتاری کیینمش قاپوچی، کلنلره الندهکی عصا ایله ایوك ایچری اوتاغینا آچیلان قاپونی کوستریردی. ایچری اوتاق کوندوز کبی ایشیق ایدی. اوتاق، شیق کیینمش جماعتله دولی ایدی. ماسانك اطرافندا بش نفر اکلهشوب ئوز آرالارندا یاواشجادان صحبت ایدیردی. بونلارك قابا غیندا کاغذ، قرانداش و کوچوك بر کوموش زنك وار ایدی. پنجرهلر، قارا قالین پارچالارلا ئورتولمشدی. اون نفردن عبارت باشقا بر دستهده اوتاغك دیبینده ایکی—اوچ—بر اوتورمشدی. قاپو اهماللقلا آچیلدی و آلتی نفر نوکر ایچری کیروب پادنوسلاردا شراب، کیلاس*)، اوزوم، انجیر، شفتالو وغیره کتیرهرك ماسالارك اوستینه قویوب ینهده ساکت اهماللقلا اوتاقدان چیقدیلار.

آرادان اون بش دقیقه کیچدیکده، یورغون صفتلی بر نفر کنج ایچری داخل اولدی. هامو آیاغا قالقدی. کم اعتنالقلا هامویا کوز کز دیروب ماسانك یانینا کیچدی. هامو ساکت اولدی. یونس بکی یالکز طهراندا دکل، بوتون ایراندا و حتا خارجی ئولکهلرده بیله یاقشی تانییر دیلار. اونك مساواتچی وچوق وارلی بربك اولدیغنی یاقشی بیلیردیلر. بش ایلدنبهریدرکه، یونس بك مساوات فرقهسینده چالشیر. بش ایلدر قیرمزیلاراقارشی مبارزه آپاریر وآذربایجانی شورا حکومتینك الندن آلماق خولیاسنی باشیندا کزدیریر. اونك شعاری، کافرلری قیرماق، خاچپرستلری ازمکدن عبارتدر. آذربایجانك یاریسی اونك النده اولدیغنی هله اونودمامشدر. او وقتلرده او، ایشچی چاخناشمالارینك کوکینی قازیر دی. آذربایجانك سرحدلرینی قانلا یویوردی. ارمنیلری قیریردی. آنجاق آخردا، بو قانلاردان شورا جمهوریتی تورهیوب وجوده کلدی واونك معدنلرینی دوتوب الیندن آلدی.

ایمدی قاچوب ایراندا یاشاییر، ینهده اوکونلرینی اونودمیر، و جکری او کونلرك آرزوسی ایله آلاولانیر.

---

*) کیلاس—شراب استکانی (مترجم).

اوتاغا بر كوز كزديرديكدن سوكرا صدرلك يريني دوتدی. زنكی چالوب باشلادی:

— آغالار، باشلاياق! جناب كاتب، كونده‌لك مسئله‌لری اوقو!

قاميش كبی قورومش بر ايرانلی خير — خير سسله اوقودی:

«۱) خارجه كوندريلمك ايچون اوچ نفر سه‌چيلمه‌سی. ۲) خارجه كوندريله‌جك دسته رئيسلكينه نامزد ويرمك».

يونس‌بك باشلادی:

— برنجی مسئله حقنده دانشماق ايچون ئوزيم سوز آليرام.

يورغون بر حال ايله آلننی سيلوب ديدی:

— بزيم شانلی غروپمز، بو كون اك مهم بر مسئله ايچون بورايا توپلاشمشدر. اولا ايشيتديكمه كوره، باكودا و عشق آباددا اولان بوتون مساواتچی دسته‌لری دوتولوب حبسه آلنمشلار.

كوزلرينی بر اوتاغا كزديروب سوزلرينده دوامله:

— چه‌قا چوق تميز ايش آپارير. بونا جواب اولماق اوزره، مركزی غروپمزدان اوچ نفر آيروب معلومات توپلاماق و ايمدی هيچ بر رابطه‌مز اولماديغندان باشقا غروپلارلا رابطه‌ساقلاماق ايچون خارجه كوندرمك لازمدر. رياست ديوانينك اجلاسيندا قراره آلديغمزا كوره، بو اوچلك، طهراندان چيقوب اولجه عشق آبادا كيتمه‌لی و سوكرادا خزر دكزينی كيچوب باكويا كيتمه‌ليدر؛ چونكه ايكی دانه‌اوچلك‌سه‌چمك‌هم‌الويريشلی دكل، هم‌ده خطرليدر. بو بر اوچلك بر دفعه‌لك كيدوب ايكی ايش كوره‌ر. دسته‌نی ايسه اك كوده‌ك يول ايله كونده‌ره‌ريك. سرحدی كيچوب جبرائل دائره‌سنه كيده‌ر. بو، بزيم ايچون واجب ايش اولماليدر؛ چونكه دسته سرحدی كيچوب حدوددا كی كندلره اساسلی ضررلر وورماليدر. مال قارالارينی غارت ايتمه‌لی و آرالارينا پرخاشلق سالماليدر. مسئله بويله مهم اولديغی ايچون دسته رئيسی سه‌چكيسينه آرتق دقت ويريلمه‌ليدر. دسته رئيسی ماهر بر آدام اولوب دسته‌نی سوق‌الجيش منطقه‌يه، يعنی اوچدبين كندينه تزلكجه آپاروب قتل و غارتينده دوام ايتمه‌ليدر. آغالار! دسته رئيسلكينه

مرکزی غروپ ریاست دیوانی طرفیندن نامزد کوستریلمش اولدیغی ایچون او خصوصی اوچلکه نامزدلر کوسترمککزی تکلیف ایدیرم. رئیسلکه سه‌چیلن نامزدی ایسه یالکز تصدیق ایتمك لازمدر.

کاتب یریندن قالقوب دیدی:

— منجه کیزلی سسله سه‌چوب اکثریتله کیچنلری قبول ایتمك لازمدر.

یونس بك — تکلیف قبول اولنیر — دیدی.

کاغذلار خیشیلداشدی.

یونس بك — آغالار، نتیجه‌نی اعلان ایدیرم: سه‌چیلنلر اوروج بك، جوادبك و رستم بکدر.

بو سه‌چیلن اوچ نفر، غمکینلکله بری برینك یوزینه باقدی.

یونس بك (سه‌چیلنلره) — صباح تعلیمات آلارسکز آقشام ساعت یدیده «آی — یولدوز» مهمانخانه‌سینه توپلاشمالیسکز — سوکرا کاتبه مراجعتله: — ایکنجی مسئله. مرکزك تاپشریغنی اوقویك!

کاتب بر طبقه یازیلی کاغذ چیقاروب یورغون سسله اوقودی:

«قرق‌نفردن عبارت بر دسته تشکیل ایتمك ایچون بر نفر تشکیلاتچی سه‌چمك تکلیف اولنیر. بو آدام دسته‌یه قوماندا ایتمه‌لیدر. دسته‌نك مقصدی، شورالار اتفاقی حدودیندا جولفا — خدا آفرین دائره‌سنه هجوم و تدهیش یاپاراق اهالینی غارت ایدوب مال قارالارینی سورمکدن عبارتدر. بو مهم و جدی ایش ایچون بر نفر لایق آدام سه‌چدیك. بو ایسه... — بورادا سسنی بر قدر ساقلایوب ینه‌ده باشلادی: — بو آدام (ته‌وان) در. بو آدامی تصدیق ایده‌ر ایسه کز موفقیت قازاناجاغمز قطعی‌در».

یونس بك — من (ته‌وان) ی لاپ ۱۹ — ۱۹۱۸ نجی ایلدن بیله تانییرام. (ته‌وان) بو ایشه لایقدر.

اوتاغك کونجیندن بر نفر ناهموار ارمنی قالقوب دیدی:

— ظنمجه بو ایشی منه محول ایده بیلرسکز. من مجبور ایتمك، ساکت دورماق و دانشماق ایشلرینی یاقشی باجارارام.

اوتاقدا کیلار همهمه ایله اونی تصدیق ایتدیلر.

یونس بك — (تەوان)، تشکیلات ایچون صباح «آی — یولدوز» مهمانخانەسنده پول آلارسکز. تعلیماتده اورادا ویریلوب مارشروتکزدا کوستریلەجك. ظنمجه مسئلەلرمز بیتدی. ایمدی، آغالار دالیمجا کلکز.

قاپو آچیلدی و هامو او بری اوتاغا کیچدی. اوتاق کوك رنکلی لامپا ایله خفیفجه ایشیقلانمشدی. دوشەمەیه خالی دوشەنوب اوستنده یومشاق دوشەکلر و بالشلار قویولمشدی. اوتاغك کونجلرینده کول دستەلری قویولدیغی ایچون بر باغا بکزەیردی. بویوك کوموش باشلی قلیانلار دوزولمشدی. قارشی دیوارك قاباغندا یومشاق و ایپەك ئورتوکلی بر ماسا قویولمشدی.

یونس بك دیدی:

— رجا ایدیرم ئوز ایوکزده کی کبی اکلشەسکز. بوکون قومیتە، بو مهم سفره کیدنلرك شرفنه مسامره ویرمکی قراره آلمشدر.

الینی الینه چالدی. اون نفره قدر نوکر ایچری کیروب شراب، میوه و بر چوق پاچقادا پاپروس کتیردیلر. اکلشدیلر. پرده قالقدی. حزین حزین موسیقی سسی کلمکه باشلادی. قادینلار بارماقلاری اوستنده آهنکله اوینایا — اوینایا اورتایا کلدیلر. کودەك بالەت پالتاری کیینمشدیلر. یوزلرینده الوان ئورتوکلر وار ایدی. ارککلر، کوزلرینی طمعله چیپلاق قادینلارك دوشلرینه و آیاقلارینا زیللەمشدیلر. موسیقی سسیده کیت — کیده آرتیردی. قادینلار باش کیجەلدن بر رقص ایله فرلانیردیلار. باش اورتولرینی توللایوب، اوینایا — اوینایا مجلسده کیلرك یانلارینا یاقین لاشیردیلار. قادین بدننك عطری ارککلرك مشامنه دولوردی. کوزلر قزارمشدی..... محبت حسلری قاینایردی.....

* * *

کونلر کلوب کیچیردی. عیسادا یکرنك برحیات سورووردی. کوندوزلر فابریقادا چالشیردی. یورغون — آرغین شهرك کنارینداکی ایوینه قاییدوب، یاوان چوره کینی ییوب، کتاب اوقوماغا باشلایردی. آرتق هوسله کتاب اوقویوردی؛ کون کوندن بیلیکی آرتیر و حیاتك حقیقتینی

آکلایردی. عباس کولله‌لندیکدن سوکرا ئوزه‌ك داها اهمال و احتیاطکار اولدی. آرتق هر ایشچی و هر حمالك آکلادیغی و قلبینه یاقین اولان مسئله‌لری بر او قدر آچیق و آیدین صورتده دانیشمیردیلار. آنجاق تهلکه و قورقو آرتدیقجا، کونج — بوجاقلاردا کی چاغریش سسی داهادا آرتق تاثیر باغشلایردی. عیسا ئوزه‌ك طرفندن ایشه جلب ایدیلوب اونك یارارلی و باجاریقلی اولدیغی تزلکجه معین ایدیلدی. بو ئوزه‌ك بر نیچه استحصال مؤسسه‌سنی برلشدیریردی. ئوزه‌ك عیسانی علی اکبر زینالوفك فابریقاسنا تبلیغاتچی تعیین ایتدی.

مایك بری یاقینلاشیردی. بو کون، قاپیتالیست مملکتلرده کی ایشچیلر ایچون خصوصی صورتده چتین کیچیر.

هله بو بایراما بر هفته قالاندان بیله، بو کیزلی اوتاقدا دانیشیق کیتمکده ایدی. ئوز چالشدیغی فابریقادا انتباهنامه‌لری دیوارلارا آسماق عیسایا تاپشیریلدی. اوتاقدان چیقدیقدا، أته کنك آلتیندا، بر قوم خیشیلتیلی و یکی مطبعه مرکبنك قوقوسنی ویرن انتباهنامه آپاریردی. صباح بو انتباهنامه‌لر دیوارلاردان دانشماغا باشلایاجاقلار. ایشچیلری، اعمالاتخانه لرك تونلیکنی براقاراق کوچه‌لره چیقوب (له‌نین) بایراغی آلتیندا مای بری بایرامینی کیچیرمکه چاغیراجاقلاردر. آه، «له‌نین نیجه عقللی آدام ایمش» دییه عیسا دوشونوردی: «موسقوادا نه یاقشی ایش کورمشدر... نه قوچاق آدامدر...»

قارانلق بر کیجه ایدی، بویوك یولدوزلار کوکك یوزینده پارلایردی. تازا آی یاواش — یاواش اوزاقدا کی داغك آرقاسینا کیچوب کیزلنمك ایسته‌یردی. طهران آرتق یاتمشدی. یالکز قاراوولچی قازاقلار، کیجه‌نك بو زمانی کلوب کیدنلره شبهه ایله باقیردیلار.

داك یری یاواش — یاواش آغارماغا باشلایردی. ایشچیلر، یاوان لاواش چه‌کنه‌یه — چه‌کنه‌یه قارانلق کوچه‌لرله کیدیردیلر. عیسادا تله‌سیردی. کوزه‌تچیلر اونی کورمه‌سین دییه فابریقایا تز کلمك ایسته‌یردی.

کلوب ایوك دربچه‌سینه یتشدی. ایکی — اوچ آدام‌دا چومه‌لوب دیوارك یانیندا اوتورمشدی. عیسا بونلارا سلام ویروب سوردی:

— ایچری براقیرلارمی؟

— یوق، هله براقمیرلار. ئوزك بیلمیرسنمی که اذان ویریلوب هوا ایشیقلاشاندان سوکرا ایچری براقیرلار؟

مسجددن اذان سسی ایشیدیلدی. بوتون مسلمانلار، اذان سسنی ایشیدوب نمازه باشلادیلار. دربچه آچیلدی. کوزلری یوقولی کوزه‌تچی، باشینی چیقاراراق حرصله باقوب چکیلدی. هامودان اول عیسا ایچری سوقولدی. بورادا کی توتون تایلارینك اوستنه بر نسخه انتباهنامه آتوب ئوزینی توتون قورودولان یره ویردی. هورولمش یاپراقلار اوزون هوروك لرله سالللاشاراق شه‌هك تاثیریندن ایبله‌نیردیلر. انتباهنامه‌لرن بر نیچه سنی‌ده چاپکلکله بو یاپراقلارك اوستینه سانجوب کیچدی. ماشین شعبه سنده‌ده ایکیسنی میخلارا و ماشینلارك اوستینه تاخدی. کلوب قانتورا چیقدی. مدیر کلدیکده بورادا ئوز ماساسنك اوستینده انتباهنامه تاپماسی‌دا بد اولماز. ایکیسینی مدیر ماساسینك و آلتیسینی‌دا باشقا ماسالارك اوستینه قویوب ئوتدی. کلوب توتون دوغرانان حصه‌یه یتشدی. بورانك دیوارلاری قارقودان و ئوزی‌ده چوق هامار اولدیغندان انتباهنامه‌لری یاپیشدیرماق اولمیردی. اونا کوره‌ده انتباهنامه‌لردن بر دسته‌سینی بو اوتاغا سه‌په‌له‌دی. انتباهنامه‌لر که‌په‌نه‌ك کبی اوچوشدیلار. یالکز بری قالدی. عیسا دایانوب بر باقدی. «عجب!» دییوب ئوزی ئوز ایشینی‌تصویب ایده‌رك قاپویا ساری آتیلدی. ایشچیلر ایشه کلوب قاپونی دوکوردیلر. «بو قالان برانتباهنامه‌نی‌ده کیره‌جکك آغزیندا کی دیوارا یاپشدیرسام، چوق کوزه‌ل اولار» دیدی و انتباهنامه‌نی‌ده ته‌له‌سیك بر میخا ایلیشدیردی.

— عیسا، بو نه‌در؟

عیسا دونوب بو آدامك هدایت اولدیغنی کوردی. اعمالاتخانه‌ده بو کبی ایتلر آز ایدی.

— باقاق کوره‌ك! — دیدی و انتباهنامه‌نی میخدان آلوب جیبینه

قویدی. عیسا دایانوب کسیجی بر پولادکبی ایشیلدییان کوزلریله ترس — ترس اونڭ کوزلرینه باقیردی. «جاسوسدر» دییه عیسا فکرله‌شدی... «حیف! بوتون امکیم ضایع اولدی... هاموسینی بویله کوزه‌ل یایدیم، و یالکز آخرکیندا باشی دوتولدی......».

«بیلیرسڭ» مراد، او ملعون دوز کوزه‌تچینڭ یانىنا کیتدی. کوزه‌تچی ده منیم اوستیمه کلوب یوزیمه — کوزیمه بر، ایکی چکدی. آغزیمڭ بورنیمڭ قانی بری برینه قاریشدی. هیچ دینمیرم. ناتاراز ملعون، دوز علی اکبرڭ یانینا کیتدی. او ایسه... آه، آللاه بلاسینی ویرسین. هدایت یادیما دوشنده لاپ قانیم قارالیر... بورایا کیره‌ڭمی؟

کوزه‌ل بر چایخانه بونلاری جلب ایدیردی. اوجاغڭ اوستینده‌کی کبابڭ قوقوسی اشتهالارینی قیجیقلایردی. هر ایکیسی بورایا کیردی.

* * *

جمال طهرانا کلوب برنجی کون بازاردا وه‌ییلله‌نیردی. أکیننده بوز پالتار و باشیندا ساری بخارا ده‌ریسی پاپاغی اولدیغی ایچون ایمدی اونی تانیماق چتین ایدی. رضا قاسمڭ فابریقاسینا کیتدیسه‌ده، عیسا اورادا یوق ایدی. بر ایل اول عیسانڭ بورادا ایشله‌دیکنی و سوکرا هارایا کیدوب نیجه اولدیغنی بیلمیرلر. شهرڭ کورولتیسیندن جمالڭ باشی کیجه‌ئیردی. شهرده ئوزینی ایتیرمش آدام کبی دولاشیردی، و کوکلی‌ده ئوز داغلارینی، کللی کندینی، قیزتمامی ایسته‌یردی. یریدیکجه جیبینده‌کی قران پوللار جینکیلده‌یوب سانکه اونا «اولماز، اولماز» دییردیلر. پوللاری چیقاروب دستمالا باغلادی. چوق کزدی. نهایت آجدی. بر دوکاندان حزین تار سسی کلیردی. قاپوسیندا «آی — یولدوز» آشخانه‌سی یازیلمشدی. بو قاپودان کیروب بویوڭ، تمیز و مرمر ماسالی بر زالا داخل اولدی. بویوڭ بر پالما آغاجنڭ دیبینده بر نیچه آدام اوتوروب چای ایچیردی. جمال کلوب بویوڭ پنجره قارشیسینداکی ماسادا کونتوی بر طرزله اکلشدی. کوچه‌ده جماعت قایناشیردی. اونلارڭ کورولتی و های — کویلریندن باشی

آغرییردی. بوتون بدنی یورغونلق حس ایدیردی، و ئوزیده یاتماق ایسته یردی. یمك ایسته‌دی. یمکنی بیتیروب خدمتچییه مراجعتله سوردی:

— بو یاقینلقدا بر کاروانسرا وارمی؟

بویله آغایانه که‌ینمش بو آدامڭ هیسلی کاروانسرا سورماسی، خدمت چینی حیرتلندیردی. تعجبله اونا باقوب دیدی:

— آغا، میل ایده‌ر سه‌کزسه بورادا کوزه‌ل و تمیز نومرولاریمزدا واردر.

جمال ایچریسنده ئوز ئوزینه کولومسوندی.

خدمتچی:

— بویورك کیده‌ك — دیيوب اونی پیلله‌لرله ایکنجی مرتبه‌یه آپاردی.

قاپوچی، احتراملا جمالا باش اکوب اونا ۱۳ نجی نومرونڭ قاپوسینی کوستروب دیدی:

— بورا بوشدر.

جمال ایته‌له‌یوب قاپونی آچدی. نومرودا تمیز یورغان — دوشه‌ك و پنجره‌لرك انکلیز مخمریندن پرده‌لری، بر ماسا و بر جفت سندالیا وار ایدی. اوتاغڭ بر کونجینده سوبا دورمشدی. تزلکجه خدمتچیلرك ایکیسینی‌ده یولا سالوب تله‌سیك سویوندی و یومشاق یورغان — دوشه که کیروب او ساعت یوقویا کیتدی.

* * *

کیجه یاریسی فایتونلار، سرخوش مساواتچیلاری قوناقلقدان ایولرینه داشییردی. بعضلری برکدن و شادلقلا صحبت ایده ایده کوچه‌لرده سه‌یه‌له کله‌نه‌رك کیدیردی.

همان بوکیجه، مای‌بری بایرامی مسئله‌سی‌ده او استحصال‌ئوزه کینده اوزون مذاکره ایدیلوب کیجه یاریسینا چکمشدی. امیرده اجلاسدان چیقوب ته‌له‌سیك منزیلنه یوکورودی. بر آز یاتوب صبح تزدن ینه‌ده ایشه کیتمکی لازم ایدی. کوچه ایله کیدرکن بردن بو سوزلری ایشیتدی و دانیشانلارك سرخوش اولدیغنی آکلادی:

— یوق، هر حالدا یونس‌بك قوچاق آدامدر!

بر باشقاسی دییردی:

— منه چوق کوزه‌ل بر قادین دوشمشدی. بورامدان ئوپ، بورامدان ئوپ... دییردی. خا — خا — خا.

امیر، بونلارك تاجر اولدیغنی کمان ایدوب ئوز ئوزینه دیدی:

— عیبی یوقدر، آی بوینی یوغونلار! هلبت بزیم محله‌یه‌ده بر بایرام کله‌ر. کوره‌رسکز باشکزا نه اویون آچاریق!

ینه بریسی دیدی:

— من «آی—یولدوز» اکیدیرم. اورادا قالوب هم سیزی کوزله‌مکه، هم‌ده تعلیمات آلماغا منتظر اولاجاغام.

امیر ئوز ئوزینه:

— بورادا یقین بر ایش وار -- دییوب ئوزینی بویوك بر دروازه‌نك قارانلغنا ویردی.

صحبت ایدنلر دایاندیلار. برك سرخوش اولدیقلاریندان و کوچه‌نك بوش اولدیغندان دولایی سربست دانیشوب قهقهه ایله تز — تز کولوشوردیلر. نهایت بریسی دیدی:

— آغالار، خدا حافظ! صباح وثیقه ایله پوللاری آلوب یولا دوشمه‌لی. آنجاق اونوتمایك که — بورادا سسینی یاواشیتدی: — چه‌قا یاتمامشدر. بوراسینی خاطرکزده محکم ساقلایك!

امیر ئوز ئوزینه: «آها» دیدی و داهادا بوجاغا قیسیلدی.

آداملاردان ایکیسی ساغ طرفه، و بری‌ده شهرك مرکزینه طرف کیتدی. آیاغی چاریقلی امیر، ایکیرمی قدم آرالی، کیزلی آددیملارلا دولاشوب قارنی یوغون بو تاجری ایزله‌مکه باشلادی. بازاری کیچوب شهرك باش کوچه‌سینه کیردیلر. قارنی یوغون آدام کلوب «آی—یولدوز» آشخانه‌سینه کیردی. صحنه‌ده ایکی نفر یورغون کندیرباز اوینایردی. رویال مارش چالیردی. آشخانه‌ده هله کیفه مشغول ایدیلر. بوراداکی بر نیچه نفر دوداغی أنلیکلی و باشی شلیاپالی فاحشه، دقتله قاپودان کیرنلره

نظر یتیروب ئوز آولارینی کوزدن کیچیریردیلر. تاجر ایچری کیروب دوز بوفه‌تڭ یاننا کیچدی. بوفه‌ت صاحبی، احتراملا اونا سلام ویروب سوردی:

— جناب جواد بك، چوقدانبری هیچ بزلری یادکزا سالمیرسکز. بویورکز، اکله‌شکز. بوش ماسامز ۋار.

— خایر، ایسته‌مز. منه ایکی ئومرو لازمدر.

— باش اوسته، بودا ممکندر. باشقالاری ایچون اولماسادا، سیزك ایچون همیشه حاضردر. (خدمتچیه) حسن، جناب جواد بکی آپاروب برنجی ایله ایکنجی نومرولاری کوستر. (جواد بکه) قوللوقکزا بر شی کوندرمك لازم دکلمی؟

— بر شیشه سویوق شراب کوندروب آرتق مانع اولمایکز. کلوب منی سوروشوب ایدن اولسا، دوز ئوز یانما کوندر. آکلادکمی؟ دی کیجه‌ك خیره قالسین!

امیر ئوزینی پالما آغاجینڭ یانینا ویروب هیچ بر سوز دیمه‌دی. بورادان چیقوب قاچاراق ئوز منزلنه کیتدی. ئوز ئوزینه دوشونوردی: «دوز عیسانڭ یاننا قاچوب احوالاتی نقل ایده‌جکم. سوکرادا کیزلیجه عیواضڭ یاننا کیده‌رم ظاهر بونلارك آذربایجاندا بر ایش کورمك فکری وار. بو ایشی ایشیتمکیم نیجه یاقشی اولدی!». امیر نه ایش یاپماق لازم کلدیکنی هیجانلا دوشونوردی.

... کوررر... عیسا یریندن دیك آتیلوب قولاق ویردی. هوا بوزاریردی. ایله ایمدیجه اوزانمشدی، و برکده یوقوسی کلیردی: «منی‌می چاغریرلار؟» دوشونه‌رك ته‌له‌سیك چاریقلارینی آیاغینا تاخدی. یوره‌کی هیجانلا دوکو نوردی. قاپونی دوکوب لاپ یریندن قوپاریردیلار. باشینی پنجره‌دن چیقاروب:

— کیمدر؟

— تز اول، آچ! — دییه امیرك سسی ایشیدیلدی.

یقین بر پیس ایش باش ویرمش اولدیغی عیسانڭ عقلنه کلدی. جلد یوکوروب قاپونی آچدی.

— نه وار؟

— ایچری کیده‌ك، اورادا دییه‌رم — دییوب‌امیر، عیسانڭ قولیندان یاپیشوب اوتاغا ساری دارتدی.

* * *

کونشڭ قالقوب اونڭ اوستینه دوشه‌رك یاندیردیغی زمان، جمال یوقودان اویاندی. بر کرنه‌شوب أسنه‌دی. کوزلرینی آچوب، ئوزینی بویله تانیمادیغی بر اوتاقدا کوردیکده اولجه بر تعجبلندی. آنجاق دوزلرده کیچیردیکی کیجه‌لر، قاراباغ آتی و طهران یادینا دوشدیکده، جلد یریندن قالقوب کیینمکه باشلادی. قوریدوردا آیاق‌سسی ایشیدیلدی. کلوب اونڭ قاپوسینی دوکدیلر. قاپونی آچوب تانیمادیغی بر آدام کورونوب سوزدی:

— جواد بك بورادامی اولور؟

جمال اولجه بیلمه‌دیکنی دیمك ایسته‌دیسه‌ده، سوکرا بردنبره:

— منم — دییوب جواب ویردی.

آدام اونا احتراملا باش أکوب بر مکتوب ویردی. مکتوبڭ یونس بکدن اولدیغنی دییوب ینه‌ده باش أکه‌رك کیتدی.

جمال، اوشاقلغیندا مکتبه کیتدیکی ایچون اوقوماق بیلیردی. او زماندانبری آز کیچمه‌مشدیسه‌ده، هله قارانی یادیندان چیقارمامشدی، تانییردی. پنجره‌نڭ آغزینا کلوب مکتوبی آچدی. مکتوبده یازیلمشدی:

«جواد بك، کیدرکن یولکی کللی‌دن سالمالیساك. اورادا علیخان سنه کومك ایده‌ر. کیزلی سوز «میجه» در. — یونس».

جمال ئوز ئوزینه دوشوندی: «یعنی بو نه اولا. هیچ بر شی آکلایا بیلمیرم. بورا هارا — علیخان هارا! طهراندا نه ایچون آدی چکیلیر؟».

مکتوبی، بر نیچه دفعه او یوز — بو یوزه چه‌ویردی. سوکرا سلیقه ایله قاتلایوب قوریدورا چیقدی و نوکری کوروب چاغیردی:

— ای، بالاجا، بورایا کل!

اوشاق یوکوروب کلدی.

— جواد بکی تانییرمیساك؟

— بلی، آغا تانییرام. بورادا اولور. ایمدیجه چکمه‌لرینی سیلوب تمیزله‌میشم.

— آل، بو بر قرانی خرجله، بو مکتوبی‌ده آپار اونا ویر. کیمك ویرمش اولدیغینی سورسا، شهردن کتیریلمش اولدیغنی سویله. آکلاد کمی؟

— بلی آغا، آکلادیم — دییوب اوشاق جلد پیلله‌لرله آشاغی یندی.

جمال ئوز نومروسینا قایتدی. پنجره‌دن کوچه‌یه باقماغا باشلادی. شهر اویانمشدی؛ جماعت اویانا — بویانا یوکوروشوردی. کوچه‌دن بر کاروان‌دا کیچدی. بر ایششکچی‌ده کیچوب نه باره‌ده ایدیسه قیشقیر دیغی، سس کویدن آنلاشیلمیردی، و یالکز «اونی — اونی» سسلری کلیردی. جمال ئوز ئوزینه دوشونیردی: بو نه جواد بکدر. بو یونس بك نه در، «میجه» نه دیمکدر؟

یاریم ساعتدن سوکرا، جمال آشخانه‌ده اکله‌شوب یمك ییردی. بو کونده کیدوب قارداشینی آقتاراجاقدر. تاپماسا صباح انزلی‌یه کیده‌جك. اورادان‌دا آستارایا کیدوب برطهر آذربایجانا کیچه‌جکدر. بو کون کوره جکی ایشلر یادینا دوشدیکده، سحرکی فکرلر یادیندان چیقدی.

* * *

امیر و عیسا یوکوروب جلد کیزلی اوتاغا کیردیکده، کاتب هله ماسادا اکلشمشدی. کورولدیکی اوزره بوتون کیجه‌نی چالشیردی. چراق یانیردی، کاتب برك یورولمشدی. ایچری کیروب ایشیتدیکلرینی هیجانلا نقل ایتدیلر.

اسکیدنبری کیزلی چالشان عیواض باکودادا تفلیس‌ده‌ده کیزلی چالشمشدی. عدالت فرقه‌سنك یالکز ایکیرمی — اوتوز نفر عضوی اولدیغی وقتلر یادیندا ایدی. عیواض بونلاری دیکله‌یوب دیدی:

— تله‌سمك لازم دکلدر. امیر، سن کیت ریاست دیوانینك باشقا عضولرینه‌ده خبر ویر. عیسا، سن‌ده بو اون بش تومن پولی آل. بو پالتارلا سنی ایچری براقمازلار. ئوزك ایچون بر دست یاقشی پالتار آلوب کیین

و «آی — یولدوز» مهمانخانه‌سنه کیت. اورادا بر منزیل دوتوب قال و برنجی ایله ایکنجی نومرولاری کود، کوزدن براقمایوب بیزی کوزله.

عیسا حاضر پالتار ساتیلان مغازه‌یه کیردیکده، بش — آلتی آدام اطرافینی بورودی. بو جیر — جیندیر ایچینده‌کی ایشچی دانیشمادان ئوزی ایچون بر دست یاقشی پالتار آلدیقدا، ماغازه‌صاحبی باش پریقازچیق ایله پیچیلداشدی.

یاریم ساعتدن سوکرا، یوزی قیرقیلمش، أل — آیاغی یویولمش و تمیز کیینمش عیسا «آی—یولدوز»ا کلدی. هرنه جور اولمش اولسادا جواد بکی کورمه‌لیدر. هیچ اولماز ایسه اونڭ‌صفتنی که‌ندن‌ده اولسا بیله کورمه‌لیدر. کلوب مهمانخانه صاحبندن سوردی:

— بوش اوتاغکز وارمی؟

— بویورکز، آغا، بری وار.

— کوسترکز کوروم؟

پیلله‌لردن چیقاروب عیسانی ایکنجی مرتبه‌ده اون دوردنجی نومرویه آپاردیلار. آنجاق برجه بو نومرو بوش ایدی. اونا کوره‌ده «آی — یولدوز»ڭ بویله شیرین ایشله‌مه‌سیندن مهمانخانه صاحبینڭ کیفی یوڭزا هورورردی.

عیسا دوشونوردی: «بس نیجه اولسون؟ نه‌ایدیم که اونی کوره بیلیم؟». باشینی قاپودان قوریدورا چیقاروب سسلندی:

— قارداش!

ته‌له‌سیك نوکر یوکوروب کلدی.

— هارادا یویونماق اولار؟

— بویوروسکز خدمتکزه کتیریم. پیلله‌کاندان آشاغی ینسه‌کز اورادادا سو وار. برنجی نومرونڭ قوریدوریندادر.

— هانکی طرفه ساغا، یوقسا سولا؟

— ساغداکی برنجی قاپو.

عیسا ئوز ئوزینه: «چوق کوزه‌ل!» دییوب یوز سیله‌نی آلدی، دار پیلله‌لرله برنجی مرتبه‌یه ینذی. بورادا یدی دانه باغلی قاپو وار ایدی.

— آها، برنجی ایله ایکنجی نومرولار بونلاردر. چوق گوزه‌ل!

برنجی نومرونڭ قاپوسینی ته‌له‌سیك آچوب ایچری گیردی. ماسانڭ دالیندان اوتوز بش — قرق یاشینده بر نفر یوغون آدام قالقوب خیریلتیلی سسله سوردی:

— کیمی ایسته‌یرسکز؟

— باغشلایکز. بو گیج نوکر بنی بورایا گوندردی. یویونماق ایچون گیدیردیم، عذر ایسته‌یرم — دییوب عیسا چیقوب قاپونی چکدی: — آها، بو ایمش! دییه یویونماغا گیتدی.

جواد بکده بو احوالاتدان شبهه‌لندی: — بورادا بر ایش وار، هیچ شبهه‌دن خالی دگل... — دییوب دوشوندی و باشینی سیلکه‌له‌دی.

عیسا ئوز ئوزینه دوشونیردی: «منیم نومروم لاپ بونڭ نومروسینڭ اوستنده‌در. بوراسی چوق یاقشی‌در. گوره‌سن منمله یاناشی نومرودا کیم اولور. اونڭ نومروسینی‌دا دوتا بیلسه یدیم، لاپ یاقشی اولاردی». عیسا بورادا بر گولومسوندی. یاتاجاغڭ اوستنه سریلوب جانا سینر بر گرنشدی.

قارانلق دوشوردی. جمال لاپ یورغون حالدا مهمانخانه‌یه گلوب چیقدی. کوچه‌ده فانوسلار یانوب ساری ایشیق سالیردی. جمال ئوز ئوزینه: «دیمه‌لی یوقدر» دییه فکرله‌شه—فکرله‌شه پیلله‌لرله ئوز منزیلینه قالقیردی. هیچ بر شی یمکه اشتهاسی یوق ایدی. آیاقلاری آغریدان سیزیلدایردی. بوتون شهری گزوب دولاشمشدیسادا، عیسادان بر خبر ویرن یوق ایدی. صباح‌داعلی اکبرك یانینا گیدوب سوروشاجاق. آرتق طهران‌دا بوندان باشقا فابریقا قالمامشدر. بلکه اورادا بیلن اولسون. اورادادا اولماسا، چیقوب گیده‌جك.

قارانلق پیلله‌لرله بر نفر آشاغی ینیردی و آز قالمشدی جمالا توقونوب یقسین. بو آدام:

— باغشلایکز — دییوب ته‌له‌سیك آشاغی یندی. قان جمالڭ باشینا ووردی. بو سس اونا تانیش گلیردی. هارادا ایشیتمشدر... ته‌له‌سیك گیدوب ئوزینی بو آداما یتیردی. جلد کوچه‌نی گیچوب گولکه‌ده‌دایاندی. چوره کچی

دوکانیندان کوچه‌یه چوق ایشیق دوشمشدی. آدامك صفتینی کوردیکده برکدن قیشقیردی:

— عیسا !

آدام تز دونوب باقدی جمال تراتوآرلا یوکوروب:

— عیسا! قارداش جان! — دییوب قشقیردی.

عیسا اونی کوروب سوردی:

— جمال، سن هارادان کلوب بورایا چیقمساك؟

مراقلیلار، بو ایکی تاپیشان قارداشی بورودی. نوبتچی پولیس برك فیت ویردی.

— منزیلمه کیده‌ك — دییوب جمال اونی کرییه قایتاردی. الیندن برك — برك یاپشمشدی؛ کویا یکی آقتاروب تاپدیغی قارداشی نه قاز، نه مال — دا وار و نه‌ده دیغیردا اولدیغی کبی بر که‌نیشلك نشانه‌سی اولمیان بوشهرده، بوداش کیسه‌سنك ایچریسنده ایتیره‌جکیندن قورقوردی.

ایکینجی حصه

بو ایل بوتون یوللار، ایراندان، تورکیه‌دن و آذربایجاندان کلوب خراسان و کربلایه کیدن زوارلارلا دولی ایدی. ایله هر ایل مینلرجه زوار اولوردیسادا، بو ایل داها چوق ایدی. زوارلار کلوب بورادا بر ایکی هفته قالوب قایدیرلار. بورادا قیزیل کونبزلی مسجدلری وزیارتکاه لاری زیارت ایدوب توبه ایدیرلر و موللالارك جیبشدانلارینی تومنلرله دولدورورلار. بو ئوزلرینی آللاه خادملری کبی کوسترن موللالار هیچ بر حیاسزلقدان چکینمه‌یوب بر ایلك ایچریسینده ئوزلری ایچون بوتون ایو، مال — قارا و یاقشی قاراباغ آتلاری الده ایدیرلر. بو یرلر چوقدانبری زیارتکاه سایلیر. آتالار، بابالار و جداقرابالار، بو مقدس آداملارك نه‌وقت ئولمش اولدیقلارینی بیله بیلمیرلر. آنجاق خراساندا امام رضانك روضه سینك شفا ویرمك شایعه‌سی چوقدانبه‌ری عوام آراسندا دوران ایتمکده‌در؛ عوامك ملاحظه‌سنجه بورانی زیارت ایدنلر، پیغمبر و آللاهك سه‌ویملی بنده لری‌حساب اولنیرلار... بو ایل‌ده بو زوارلار سیئل کبی آقوب کلمشدی. بو زیارتکاه یرینده اولجه ساده‌جه بر مسجد وار ایدی. ایللر و قرینه‌لر کلوب کیچمش، و ایمدی اسکی و یوقسول خراسانی آرتق تانیماق اولماز. شهر بویومش، مسجدی وارلیلاشمش و شهرده بویوك کاروانسرالار وجوده کلمشدر. بو شهرده مولا، خدام و مجتهدلر شاهلق ایدوب دوران سورورلر. بورایا زیارته کلنلر بر «مشهدی» آدی قازانیرلار. بونلار مشهدی اولوب کریبه قایتدیقدا، عوام کندیلر بونلارا سجده ایدوب احترام‌لارینی ساقلا یرلار. کربلادا بوکبی؛ آنجاق اورادا‌کی قبرلرك سایی آرتقدر. بورادادا موللالار جیبلرینه پول کوره‌یرلر و قیرمزی ساققال، باشی قیرخیق، بویوك عمامه‌لی مجتهدلرده بهشتی و بهشت نعمتلرینی خیردا — خیردا و توپدان ساتیشا قویوب شیرین تجارت ایدیرلر.

ایران لاپ عوامستانلق‌در. خانلار و بکلر، یوقسوللارك اوستینده مطلق حاکملك ایدیرلر. بوتون ایشلر، باش روحانیلرك اللرینده‌در. اهالی سوادسز و اکثری‌ده یوقسولدر. خلقڭ بوتون اختیاری موللالارك اللرینده‌در. موللالار: «محاربه لازمدر.... جهاد... ارمنی‌لر چوق توره‌یب آرتمشلار، اونلاری چونده‌روب مسلمان ایتمك لازمدر....» دیسه‌لر، بوتون دین پرستلر یوکوره‌رلر. اهالی اوزون — اوزادی عبادتلره مشغول اولور. اوروج دوتور، مسجدلرده جماعت نمازی قیلیر. موللالار دینی ئوز اللرینده آلت ایده‌رك عوامی ئوزلری ایچون قولی باغلی قول ایتمشلر. جهاد اعلان ایده‌رلرسه، جماعت کیدوب بوتون آنالاری اوغولسز، اوشاق لاری آتاسز قویوب آبادانلقلارینی خرابه‌زاره دوندرمکه حاضر اولار. چونکه قرآن‌دادا جهاد واردر. جهادا آرواد اوشاق‌دا بیله کیتمه‌لیدر؛ کیتمز ایسه، موللالار اونلاری کافر اعلان ایده‌رلر، و هر بر مسلمان‌دا بو کیبلرینی ئولدورمکه حقلی اولوب ئوزی ایچون آللاهڭ بهشتینده یر قازانار.

روحانیلر ئوزلرینی چوق برکیتمشلر. عوام کندیلری، آللاه و پیغمبرله قورقودوب ئوز اللرینده محکم ساقلایرلار. مقدس شخصلرك قبرلرینی ال وورولماز و اونلارا یاناشیلماز اعلان ایتمشلردر. بورالارا یالکز ئوزلری، یاقینلق ایده بیلرلر. دینی عادتلر واسطه‌سیله خانلارا و بکلره کومك ایدوب بو ایشدن‌ده قازانیرلار. مقدس قبرلره، مشهد و کربلا مقبره‌لرینه «بست» آدی قویمشلاردر. اونلارڭ قویدیغی قایدا و عادت او درجه‌ده محکمله‌نوب برکیمشدرکه، حتا بسته قاچوب کیرن جانیلری‌ده بیله حکومت دوتا بیلمیردی. بورادا حتا عسکر توفنکلری‌ده کوجسیزدر. بست قانونینی پوزماق، یرتیجیبا دونن جماعتڭ اَللرینده پارچالانماق دیمکدر. بسته کیرنلری چیقارماغی دین قدغن ایتمشدر. اویله حاللار اولمشدرکه، بورجینی ئوده‌مك ایسته‌مه‌ین یاخود شکست چیقان بر بك قاچوب بسته کیرمش، و اورادان ئوز بورجلیلاری ایله دانیشیغا کیریشمشدر. بویله‌که: مثلا «بورجلاریمڭ یاریسندان کیچڭ، چیقوب حسابکزی ویریم. کیچمز ایسه‌کز، الکزه هیچ بر شی کلمز. لاپ ئولونجه‌یه قدر بستده

قالوب بورادان چیقمیاجاغام». تاجرلرك اللریندن هیچ بر شی کلمه‌دیکی ایچون چاره‌سز قالوب راضی اولورلار. بورایا توپلانان پوللاری آقشاملار موللالار کوتوروب سایرلار و اوستیندن بر قدرینی ئوزلرینه قارا کون ایچون ساقلایرلار.

*

* *

قاپونی یاواشجا دوکدیلر. عیسا، یاتاجاغیندان اهمال چیقوب یاواشجا سوروشدی:

— کیمسك؟

— منم!

قاپو آچیلدی؛ امیر ایله عیسا ایچری کیردیلر. عیسا جمال طرفه اشاره ایدوب سوردی:

— او کیمدر؟

— سوکرا دییه‌رم، هله قولاق آس.

بو حالدا سوبانك آچیق آغزیندان، او بری اوتاقدان بو سسلر ایشیدیلدی:

«سوکرا باکودا اولوب کنجه غروپی ایله رابطه ساقلایکز. آنجاق سایيق و اهماللی اولمالی‌سکز. هیچ وقت کرك ئوزکزی بر یرده کوستر میه‌سکز. بر کیزلی غروپمزدا باکودا واردر. آلکز بودا وثیقه! اوچکزده طهران — شاهرود — سبزوار — ترخ یولی ایله کیدوب داغ یولی ایله کللی‌یه دونمه‌لیسکز. اورادا علیخان سیزه علاوه معلوماتدا ویره‌جکدر. سیزی سرحددن کیچیرمك ایچون اونا دستورالعمل ویریلمشدر. آلکز بو بزیم اورالاردا کی غروپلارمزك جدولی، بو پول بودا ساخته سندلر. (ته‌وان)دا کومور چای ایله تبریزه، کمانلی‌یا، داشکسنه، یاستی مالا و اوچدیبینه کیدیر. اوچدیبین‌ده کی ایکی قارداش ملیك و حسن قولی‌دا بزدندر. (ته‌وان)، آلکز بودا سیزك خارجه‌ده کوره‌جك ایشلرکزك دستورالعملی، بودا پول، سز بو ساعت یولا دوشمه‌لیسکز. بزیمله رابطه‌نی قیرمایکز. آللاه یارکز اولسون! جوادبك، سیزده قالان آداملارلا ایکی ساعتدن سوکرا، کیجه یولا دوشمه‌لیسکز».

اوتاقدا سندلر ترپندیلر.

— امیر، سن بو پولی آل و (تەوان)ك داڵینا دوشوب اوچدیبینه کیت. آل، بودا بزیم فرقەچیلرمزك آدی. اونلارلا رابطەیه کیریش. قطعیاً (تەوان)ك دستەسینه سوقولماغا چالیش. بزیمله رابطه ساقلا. بورادان سنه کومك کوسترەریك و هر ایش حقینده ئوز وقتینده خبردارلق ویرەریك.

آشاغیدا قاپونك سسی کلدی. امیر، قالانلارینك اللرینی سیقوب یاواشجا قوریدورا چیقاراق کوزدن ایتدی.

— عیسا، سن کیده بیلمزسك؛ چونکه فابریقا د ائرەسینك صباحکی نمایشی ایچون تشکیلاتچی تعین ایدیلمسك. یا ئوزیم کیتمەلی ویا باشقا سینی تعین ایتمەلی‌یم.

قارانلق دوشوردی.

ایمدییه قدر ساکت دایانمش اولان جمال دیدی:

— من کیدەرم.

عیواض بردن کرییه، اونا ساری دوندی.

عیسا دیدی:

— بو منیم قارداشیمدر. ایکی ایلدر کوروشمەمشدیك، ایله ایمدیجه تاپیشمیشیق.

عیسا، قارداشی جمالك کللی‌ده یاشادیغیندان و عموماً حیاتیندن مختصر ایضاحات ویردی.

عیواض — بو کبی مسئولیتلی بر ایشی فرقەنك هیچ‌ده تانیمادیغی بر آداما تاپشیرا بیلمەریك.

جمال صمیمیتله:

— باشیملا جواب ویریرم.

عیسا عیواضك الینی برك — برك سیقوب دیدی:

— اونی کوندەرك. باجارماسا، من جوابدهم.

عیواض — یاقشی، سیزی کوندەریرم. سوکرادا شهر قومیتەسینه خبر ویرەرم. آدکز نه در؟

— جمال.

— جمال یولداش، عهده‌کزه چوق جدی و مهم بر ایش براقیلیر. کللی‌یه کیتمه‌لیسکز. اورادا ممکن اولمادیغی تقدیرده آرتق اونلاری اویانا براقمازسکز. بیلدیکزمی؟

— بلی!

— هر نه جور اولمش اولسادا، مساواتچیلارك خارجی غروپلارینك سیاهیسنی اله کیچیرمه‌لیسکز.

— بلی!

— سوکرا کرییه قایدوب ئوزه‌که مفصل معروضه ویرمه‌لیسکز. سیزی کوندرن تشکیلاتی بیلدیرسه‌کز، باشکزلا جواب ویره‌جکسکز.

— آکلادیم.

— آلکز بودا خرجله‌مك ایچون پول.

— یوق، پولیم وار — دییوب جمال جواب ویردی و عیواضك ألینی کرییه ایته‌له‌دی.

آشاغیدان برك ترپه‌نیش سسی کلدی. بر نیچه آدامك اوتاقدان چیقدیغی ایشیدیلیردی.

— ساغ اول، قارداشیم! ایش کوره بیلسه‌م، ینه‌ده بورادا اولاجاغام؛ کوره بیلمه‌سه‌م... ئولمش اولاجاغام.

بو ساده سوزلردن دولایی اوتاقدا ساکتلك دوشدی. قارداشلار برك — برك قوجاقلاشوب ئوپوشدیلر. عیواض، دینمزجه جمالك الینی سیقدی:

— کیدکز جمال، سیزی بر فرقه عضوی کبی کوزله‌یریك.

جمال یاواشجا چیقوب کوندوزکبی ایشیق آشخانه‌یه ایندی. بورادا رویال چالنیردی، قادینلار اویناشوب تماشاچیلار هه‌لله‌نیردی.

* * *

— نوشی! قاپولاری برك باغلا! ایتلری‌ده براق! بو کون بزه بر کلن اولمیاجاقدر. قوی بو کیجه‌یکیتلریم‌ده یاتوب راحت اولسونلار. آنجاق آمبارلارا و تویلالارا درست باق؛ ینه‌ده بری کیروب کیزلنمش اولار. آللاه جمالك بلاسین ویرسین. هله ایکی هفته کیچمشسه، ینه‌ده او آپاردیغی قاراباغ آتینی اونودا بیلمیرم. کوره‌سن ایمدی هارالاردادر. کیم بیلیر،

بلکه‌ده ایمدی آت اونی داغا—داشا چیرپوب سور—سومو کنی أزیکله‌مشدر.

علیخان دوشه کنك اوستیندن قالقوب اوتاغك کونجینه ساری کیتدی. دیوار دولابینی آچوب ایچریسیندن آغر بردمیر مجری چیقاردی و قاییداراق ئوز ئوزینه دیدی: «علیخان بویوك بر اویونا کیریشمشدر؛ بر — ایکی آیدان سوکرا بو مجری قیزیل ایله دولاجاقدر». مجرینی آچوب بر کاغذ چیقاردوب اوقودی: «**علیخان، بو هفته، سه‌شنبه کونی سنك یانکا**» — هم بو کون دوشنبه‌در. دیمه‌لی صباح — «**اوچ آدامنز کله‌جك. اونلارا کومکلك کوستر؛ کیزلی سفارشله خارجه کیدیرلر. اونلارا یاقشی بلد و آت ویر. (پارول)، همیشه کیدر. هله‌لك مین دوللارلق بر چه‌ق کوندردیم. یونس**». یاقشی!... علیخان بوتون الیندن کلنی اسیر که میه‌جکدر... أه، اونك بو شوراحکومتیندن، بو آج—اوجلاردان نیجه‌زهله‌سی کیدیر. شورادا اکله‌شن علی مختار حسنوفی هیچ کوزی کورمك ایسته‌میر. بو آج — اوجلار ییغیلوب آذربایجانی اداره ایدیرلر، بکلره امر ایدیرلر، و بکلرده اونلارا اطاعت ایدیرلر. کوج و خلق اونلارك طرفینده‌در. «أه، مردارلار!» دییوب عیلخان یومروغینی شه‌لتدی.

— نوشی! اسکندر بك یاتمشدر؟

— خایر، آغا، هله یاتمامشدر.

— کیت بورایا چاغیر.

نوشی کیتدی، و یوجا بویلی، اوزون بوغاز چکمه‌لی بر آدام ایچری کیردی. باشندا بخارا پاپاغی و اکنینده آوروپا پالتاری وار ایدی. بیئلینده پالتارینك آلتیندان مائوزه‌ر تاپانجاسی کورونوردی.

— منی سیز چاغیردیکزمی؟

— اکله‌ش، عزیزیم اسکندر! سنه چوق واجب بر ایشیم وار. هر چند برك یورغون اولدیغکی بیلیرم...

— همیشه قوللوقکزدا حاضرام — دییوب اسکندر بك دوشه‌کك اوستینده اکلشدی.

علیخان سوزلرینده دوامله:

— باکوداکی آداملاریمزك دوثولمش اولدیغینی مرکزه خبر ویر

میشم. یونس‌دن دونن آلدیغم مکتوبه کوره شورالار اتفاقینه کیتمك ایچون بزدن اوچی صباح منیم یانیما کله‌جکدر. سیز بو یاقیندا اورادان کلمسکز و بزیم تاپشیردیغمزا عمل ایله‌میسکز ایمدی بو اوچ نفری سرحددن نیجه کیچیرمك یاقشی و خطرسز اولدیغینی سویله‌مه‌لیسکز؛ چونکه قیزیل حدود چیلارك الیندن ئوزکزی کوجله قورتامش اولدیغکزی ئوزکز نقل ایتمسکز.

اسکندر بك بر قدر دوشونوب دیدی:

— بلی، ایمدی چتینلشمشدر. بوتون حدود بویی قاراوولچی دوزولمشدر، و منیم ایلریلرده کاروانلا کیچدیکیم یرلردن کیچمك، ایمدی ایکنه کوزیندن کیچمکدن چتیندر. حدود بوسبوتون باغلیدر. بر کروانکه چای، بر آرشین‌شه‌ویئوت‌دا قاچاق کیچیرمك‌ممکن‌دکلدر. منیم کاروانیمدا حدودك خریطه‌سی کلیر. او خریطه‌نی ئوزوم ئوز طرفمدن چکمیشم. دوغرودر، بونك ایچون ایکی هفته وقت صرف ایتمیشم، تخمیناً قاراوول منطقه‌لرینك‌هارالاردا اولدیغینی بیلیرم. صباح اونلار کلنده، برابر اکله شوب حدودی کیچمك پلانینی مذاکره ایده‌ریك. اوتایا کیچدیکده، کندلرده کیملرك یانئا کیتمك لازم اولدیغینی اونلارا دییه بیله‌رم. ممکن اولماسا، سنك آداملارکك کومکی و سلاح کوجی ایله کیچه‌ریك.

— ساغ اول، بو کوزه‌ل فکردر. ئوزمزله قاچاق مال‌دا کوتوره‌ریك. ایشدر، کیچه بیلمه‌یوب دوتولساق‌دا، مساواتچی کبی دکل، قاچاقچی کبی دوتولمش اولاریق.

— البته که، هیچ بوندان آیری جورده اولا بیلمز. شورا قانونلارینا کوره‌ده بونك جزاسی ایکی ایلدن آرتق دکلدر؛ سوکرا ینه‌ده براقیرلار.

— آرتق سیزی لنکیتمیه‌جکم. کیدوب راحت اولك. صباح زحمت چکوب مشاوره‌یه کلرسکز. سیزك کیده‌جك خالیلارکزی‌دا منه حساب ایدکز. آلکز، یوز تومن ویریم، قالانینی‌دا سوکرا ویره‌رم.

اسکندر بك لاپ برك قاچاقچیدر. بوتون خراسان اونك آدینی بیلیر، و خارجیه‌ده، هر بر قامه‌نداتورادا اونك حقینده حدسز ماتریال وار.

احترام‌ilا علیخانا باش أکوب یاتماغا کیتدی. علیخان حرمخانه‌یه، قیزتمامك یانینا کیتدی. قادین هله یاتمامشدی. ملاحتلی‌بدنی بالش‌اوزرینه

سریلمشدی. اوتاق چوق ایستی ایدی، یوره کی قیسیلیردی. یاتاغی اود کبی یانیردی. جمالی کورمك ایچون یوره کی بولاغا کیتمك ایسته‌یردی... آنجاق جمال هارادادر؟... کیم بیلیر اونك باشنا نه‌لر کلمشدر؟... یوره کی برك قیسیلیردی. ده‌رین بر آه چکوب ئوز ئوزینه: «آه جانم، روحم!... هارادا قالمساك؟ سنك فراقکدا قیزتمامك آلا کوزلرینك یاشی قوروماق بیلمیر» دییردی.

علیخان ایچری کیره‌رك یاواشجادان سوردی:

— هله یاتمامساك؟

قیزتمام او ساعت ایپك یورغانی باشنا چکدی.

— نه‌در، منیم کولوم، آیم — یولدوزیم یوقسا مندن اوتانیرساك؟— دییوب علیخان اونك یاتاجاغینك آیاق طرفینده اکلشدی.

— دی بر منی ماچ ایله.

خانك شهوتدن کوزلری پارلایردی — آغزی اکیلمشدی. آغزینك سویی آقیردی. قیزتمام دیواراساری چکیلدی. قوجا داها ایلری أکیلیردی. بردن شاپالاق سسی اوتاغا دوشدی.

— قوجا کافتار، مندن ال چك! — دییوب قیزتمام یورغانك ایچینه کیردی.

علیخان ده‌لی کبی یاتاجاغك اوستیندن سچرایوب دیواردان شاللاغی آلدی‌وآروادادوشه‌مکه‌باشلادی. قیزتمام هیچ جینقیرینی‌دا چیقارمیردی. یالکز دیشلرینی قیجامشدی. قیپ قیرمزی قیزارمش صفتینده کوزلری اود کبی آلاولانوب یانیردی.

علیخانك ایوینه اوچ آتلی یاناشاندا بوتون کند یاتمشدی. ایوك اطرافنا یوجا دیوار چکیلمشدی. ایتلر هوروشوردی، غمکین — غمکین دوران قارانلق داغلار، ایتلرك سسینی عکس ایدیردی.

— ای، کیمسك؟ — سسی ایشیدیلوب اوتاقدا چراق یاندی، و کیم ایدیسه، آیاق یالین دروازه‌یه ساری یوکوردی:

— کیمسك؟

— ئوزگزگکی‌یك، علیخانا قوناق کلمیشیك.

— یوق، کیجه براقمیریق — دییوب آدام کریبه دوندی.

— ای، آدام، بورایا باق! — دییوب آتلی اونا یاواشجادان «میجه» دیبه پیچیلدادی.

قیفیل زینقیلدادی، و دروازه آچیلوب قوناقلار حیاطه براقیلدی.

علیخان ألینی کوزلرینك قاباغینا، چراغك ایشیغینا دوتوب بالقوندان قیشقیردی:

— کیمدر؟

— آغا، کلنلر ئوزمزکیلردر.

آتلیلار آتلارینی قاباغا چیقان نوکرلره ویروب ئوزلری چراغك ایشیق سالدیغی دائره‌یه کیردیلر. هر اوچینك اوست — باشی توز، و ئوزلری یورغون ایدیلر.

— سلام علیکم.

— علیکم السلام. منیم بو یوقسول ایویمه تشریف کتیرنلر کیم اولا — دییوب علیخان اونلارا باش اکدی.

کلنلردن بریسی یاواشجادان:

— «میجه» — دیدی.

علیخان سه‌وندیکیندن الینی الینه ووروب دیدی:

— یاشاسین «میجه»!

— نوشی، پلو، چای و اوچده یاتاجاق حاضرلا.

نوکر یوکوروب کوزدن ایتدی. اوتاغا داخل اولدیلار.

— اکله‌شك — دییوب علیخان سؤال ایدیجی بر طرزله قوناقلارك یوزینه باقیردی.

جواد بك ئوزلرینی بر — بر تانش ایده‌رك دیدی:

— جواد بك، رستم بك و اوروج بك.

— آی سیز خوش کلمیسکز، صفا کلمیسکز. (نوکره) — آکده، نوشی، قوناقلارك چکمه‌لرینی چیقار.

نوکر نوبه ایله چکمه‌لری چیقاردی. علیخان سوزلرینده دوامله:

— سیزی صباح ایچون کوزلەیردیم. ظاهرا تەلەسمسکز.
جواد بك، عباسنی چیقاراراق؛
— صباح کیجه یولمزدا دوام ایتمەلی‌یك؛ بو کون ایسه مهماننواز علیخانڭ ایوینده قالوب راحت اولاجاغیق.

* * *

جمال، ئوزی ایچون بر آت تاپماق ایچون بش — اون چایخانه کزدی. نهایت بر آت تاپوب دانیشیقسز أللی تومنه آلدی. آت، یرلی جنسدن ایدیسه‌ده، دیریباش و کوك بر آت ایدی. یاریم ساعتدن سوکرا، دوزنکاهلا کللی‌یه طرف چاپیردی.
تاق — تاق — تاق... قاپو دوکولدی. دروازەنڭ دالیندان ایت آز قالیردی لاپ آیاغینی قاپسین.
— کیمسڭ — دییوب یوقولی بر سس سوردی.
— محمد یار، آچ؛ چوق واجب بر ایشیم وار.
— خدایا، دییەسن جمالدر. زینت، تز اول، تز اول چراغی یاندیر. سماوارادا اود سال.
قاپو جیریلدادی، محمد یار جمالڭ یانینا چیقدی.
— نەجور اولدی ینه کلوب کللی‌یه چیقدڭ. سوموکلرکڭ دیغیر داغینڭ أته کنده چوقدانبەری چورومش اولدیغینی کمان ایدیردیك. سن ایچری کیت، منده آتکا یم ویریم. علیخان سنی کورمەدیکی ایچون بختڭ چکمشدر. الینه کیچسه یدڭ، ئوز اللریله سنی ایکی شاققا ایدوب ایوینڭ یانیندا آساردی. هیچ بیلیرسنمی نیجه غضبلنمشدر؟
جمال کولومسونوب دیدی:
— جمالڭ نەایچون کللی‌یه کلمش اولدیغینی بیلسه، داها آرتق غضبلەنەر.
ایچری کیردی. سماوار جیزیلدایردی. زینت دوشەك سالوب بر متکادا قویمشدی. مهربانلقلا جمالا باقوب دیدی:
— جمال، اوزان راحت اول. یقین برك یورولمساڭ، بو ساعت چای حاضر اولار، ایچوب دینجەلرسڭ.

محمد یار پنجره‌لره پالاس دوتوب:

— بویله یاقشیدر. یوقسا علیخانك آداملاریندان بری باقوب کوره‌ر. هه، جمال نقل ایله کوروم هارادا ایدك، نه ایچون کلمسك — دییوب خبر آلدی.

جمال، طهراندا، قارداشی ایله کوروشدیکینی نقل ایدوب بورایادا چوق مهم و واجب بر ایش ایچون کلمش اولدیغینی دیدی.

جمالا نه قدر اصرار ایتدیلرسه‌ده نه مقصدله کلمش اولدیغینی دیمه‌دی.

— یالکز ینه‌ده سندن بویوك بر خاهشیم واردر. بو کون ایودن هیچ یره چیقمیاجاغام. آلا، زحمت حقکی‌ده قاباقجا ویریم — دییوب بر نیچه قران چیقاروب عمرینده بر بو قدر پول کورمه‌یوب حیرتلنمش قوجایا ویردیکده او دیدی:

— بوی ایوك تیکیلسین؛ بو قدر پولی من نه ایدیرم؟

— آل، قورقما. آتیما دویونجا یم ویر و آقشام‌دا زینتك پالتارینی منه ویر. سوکرا ینه‌ده ئوزکه قایتاروب ویره‌جکم.

— نه‌یکه لازمدر.

— آتا، بیلیرسن نه وار؟ اویله شیلر وارکه، یالکز ایکی آدام بیلمه‌لیدر. اوچنجیسی بیلسه ئولومی واجبدر.

قوجا باشینی ترپه‌دوب، دیدی:

— اویله‌در.

— بس اویله ایسه، سوروشما. ئولمه‌یوب قالسام، سوکرا دییه‌رم. صباح من ایودن چیقاندا، آتیمی یهرله و اوچ چینارك یانینا آپار. تانییر سانمی؟ طهران ایله مشهد یولنك آیریجینداادر. آتی اورادا باغلا.

— یاقشی. آنجاق بر پیس ایش کوره‌جکسك ایسه، آللاه ئوزی جزاکی ویرسین.

جمال کولومسوندی:

— یوق، یوق، خاطر جمع اول — دییوب قایقاناغی یمکه باشلادی. شام ییلندن سوکرا یقیلوب یاتدی.

محمد یارك کلفتی‌ده یاتدی. بوتون کند سکوته باتمشدی؛ یالکز

قارانلقدا ایتلرك هوروشمه‌سی و قویونلارك چایك ایچی ایله کیتدیکیندن سو شیریلتیسی ایشیدیلیردی.

*
* *

کونش قالقمشدی. علیخانك قوناقلاریدا دورمشدیلار. یورغون ایدیلرسه‌ده، سحر یاتا بیلمه‌دیلر؛ چونکه بر طرفدن کونش دوشوب یاندیریردی و او بری طرفدن‌ده میلچکلر راحت قویمیردیلار. بو کون چوق سیقینتی چکوب تنکه کلدیلر. هاموسی بری برینی تانیدیغی ایچون بری بریندن زهله‌لری کیدیردی. آقشام چاغی سفره سالندی. علیخان، جواد بك، رستم بك، اوروج بك و ابراهیم بك پلو یمکه اکلشدیلر. ابراهیم بك ئوز جوانلغیندان، لاپ شاهك ئوزی اونك نه وقت ایولنه‌جه‌کینی اوندان سورماسیندان والخ. نقل ایدیردی، قوناقلاردا کولوشوردی. نهایت علیخان دیدی:

— آغالار، کونش باتماق اوزره‌در؛ کلك ایمدی‌ده ایشیمز حقینده دانیشاق. منیم اوتاغیما کیده‌ك، اورادا ایسته‌دیکمزی دانیشاریق، و هیچ کس ایشیده بیلمز.

هاموسی بردن قالقوب علیخانك اوتاغینا کیتدیلر. ایراندا هر آددیم باشنا تصادف ایدیلن دیلنچی قادینلاردان بریسی کلوب علیخانك دروازه سنك آغزیندا دایاندی. جیر — جیندیر ایچینده ایدی. باشیندا کیرلی بر چادراسی وار ایدی، و یالکز بورونی کورونوردی:

— آللاهك یولیندا منه بر تیکه چوره‌ك ویرك! آللاه پایکزی چوق ایله‌سین، آللاه بره مین عوض ویره‌سین!

نوشی، النده‌کی شاللاغینی تریدوب قیشقیردی:

— کیت، کیت. بورا هر یته‌نك یری دکلدر.

قادین دایانوب کیتمه‌دی.

— کیت دیمیرم؟ نه‌یه دایانمساك؟ یوقسا ایتلری براقارام کلوب هوروکلرکی یریندن قوپارارلار.

قاری یاقینلاشدی، و بردن بره نوشی‌یه یاواشجادان «میجه» دیدی.

نوشی حیرتله‌نوب یاقینا کلدی و ئوزی ئوزینه اینانمایوب قشقیردی:

— سنه کیت دیمیرم؟

قاری بر داها یاواشجا «میجه» دیدی.

نوشی یاواشجادان:

— یاشاسین «میجه»! دالیمجا کل.

هر ایکیسی حیاطه کیردیلر. کونش داغك دالینا ینمشدی، و پنجره‌لر شعله‌لردن شفق ویریردی.

قاری علیخانك یانینا کیدوب:

— سلام علیکم — دییوب باش أکدی — آللاه سنك جلالکی کون کوندن آرتیرسین.

علیخان دقتله اونا باقوب سوردی:

— هارادان کلیرسك.

— منی طهراندان یونس بك، کوندرمشدر.

— نه ایچون؟

— دییرکه او یانینا کوندردیکیم اوچ آدامی لنکیدوب ئوزومی کوزله‌سین. ئوزی‌ده صباح یوق بریسی کون بورادا اولاجاقدر.

هامو بری برینك یوزینه باقدی.

— داها نه دیدی؟

— آرتق هیچ بر سوز.

— هه، بس سن یونسی هارادان تانیرساك؟ — دییوب جواد بك سوردی:

— من اونك آناسییام.

هامو آیاغا قالقوب باش اکدی.

علیخان — خانیم، من سنك بو خجالتکدن نیجه چیقاجاغام.

— ایش چوق واجب اولدیغی ایچون باشقا بر آدام کونده‌ره بیلمه‌یوب منی بو دونا سالوب کوندردی.

علیخان — خانیم، حرمخانه‌یه کیچیلك. قیزتمام، خانیمی راحت ایله

— دییوب سسلندی.

قیز تمام قاریبا باش أکوب:

— بویورکز کیده‌ك— دیدی و اونی اندرونی‌یه آپاردی.

رستم بك — بو ایش لاپ یاقشی اولدی. یونس، کلر، و پلانیمزی داها باهم کوتور — قوی ایده‌ریك.

علیخان‌دا قوناقلاری مشغول ایتمك ایچون دیدی:

— ایمدی، کلکز بر نرد آتاق. اون دقیقه‌دن سوکرا نرد شاقیلدا یردی، و «پنج — چهار، شش — دو» سسلری ایشیدیلیردی.

قیزتمامك اوتاغی باشدان باشا خالی—کبه ایله‌بزه‌نمشدی. علیخان، اونك ایچون باشقا آروادلاریککندان آیری کوزه‌ل بر اوتاق بزه‌مشدی و ملاحتلی بو آروادینا تار چالدیراراق، بو اوتاقدا وقتنی کیچیرمکی چوق — چوق سه‌وردی.

قاری اوتاغا کیروب قیز تمامك الیندن یاپیشاراق دیدی:

— قیز تمام!

تانیش اولان بو سس قیز تمامك قولاغینا دکدیکده، اورکه‌نك کوزلرینی به‌ره‌لدوب کرییه چکیلدی.

چادرا آچیلدی، و آلتیندان جمالك پارلایان صفتی چیقدی. قیز تمام دهشتله:

— جمال!

— سوس، س س.یاواش، بلی، کوزه‌لم، منم!

— بو نه ایشدر کوردك. علیخان بیلسه ایکیمزی‌ده بوراداجا ئولدوره‌ر.

— یوق عزیزیم، بیلمز. سن که بو ایشك اوستینی آچمیاجاقساك — دیبوب جمال اونك آغارمش یوزیندن حرارتله ئوپدی.

— بو ساعت قوللوقچیلار ایچری کیروب، کوره‌رار. قیز تمام، ئعمرك سنه عزیز ایسه احتیاطلی اول!

ایکی نفر قوللوقچی بالش، یورغان و مختلف یمك و حلویات کتیریردی.

قیز تمام بو شیلری آلوب ایچری قویدیقدان سوکرا، یاواشجا سوروشدی:

— جمال، دوغروسینی‌دی کوروم بورایا نه ایچون کلمسك. آنجاق دوغروسینی دی. منه مالك اولما ایچون کلمسك ایسه، چیق کیت!

جمال بالشك اوسته اكله‌شوب ئوز ایشلری و طهران حقینده اونا دانیشدی و چوق واجب بر ایش ایچون‌بورایا کلمش اولدیغینی دیدی. بو ایوده، جمالك و بوتون مظلوملارك بر نیچه دوشمنی اولدیغینی، و اونلاردا، اللی و بلکه‌ده یوز آدامك قانینا سبب اولان مهم کاغذلار اولدیغینی سویله‌دی.

قیز تمام، جمالك باشنی سیغالایاراق اونك آتشین سوزلرینه قولاق ویریردی.

قاپو دوکولدی، و علیخان سوردی:

— قیز تمام کلمك اولارمی؟

قیز تمام جوابندا ته‌لەسیك:

— یوق، یوق. خانم سویونمشدر — دییوب قاپونك رزه‌سنی سالدی.

—بس اویله‌ایسه آللاهك اماندا اولك کیجدر، من‌ده یاتماغا کیدیرم. کیجه کز خیره قالسین.

بو کیجه قیز تمام جمالککی اولدی. بو کیجه، بوتون دیریلیکنده، علیخانك اونا ده کن کوته کلری و اوزون فراق کونلری اونودیلدی.

هوا بر بالاجا آغاران کبی، جمال تاختدان آیاغا قالقدی. قیز تمامك یوزیندن ئوپوب دیدی:

— قیز تمام، سلامت قال، بلکه‌ده جمال سنی سوك دفعه ئوپور... آنجاق ئولنده‌ده بو کیجه‌نی اونوتمیاجاغام...

قیز تمام، جمالك بویننی قوجاقلیاراق اونا ساریلوب دیدی:

— هله تزدر، جمال دایان!

— یوق، وقتدر. سلامت قال. آنجاق‌قاپونی‌باغلاما. بلکه‌ده قووروناراق ئوزومی سنك اوتاغکا سالدیم — دییوب قاپونی یاواشجا آچوب او بری اوتاغا کیچدی. ایمدی آرتق او جمال ایدی. چادرا قیز تمامك اوتاغیندا قالمشدی. کوزلری پارلیاراق آلینده برائونینغ تاپانچاسی، اوتاغا کوز کزدیردی. اوتاغك سلیقه‌سی پوزولمشدی، و نردك داشلاری بوتون اوتاغا سه‌پیلمشدی. مساواتچیلارك اوچی‌ده اوتاغك ساغ کونجینده یاتمشدی. سویونوب پالتارلارینی بر طرفه یغمشدیلار. جمال یاواشجا کلوب جیبلرینی آقتاردی. بوش ایدی. «یقین بالشلارك آلتینا قویمشلار» دییوب اونلارا ساری

أکیلدی. برنجینك باشینك آلتیندا بر مائوزەر تاپانچا وار ایدی. تاپانچانی کوتوروب جیبینه سوقدی. کاغذ یوق ایدی. ایکینجیسنك باشینك آلتیندا بر قولت تاپانچا، و پول ایله دولی بر ساری دەری بوماژنیق وار ایدی. بونلاری‌دا کوتوردی. ایمدی اوچینجیسی قالیردی. بو، خورولدایردی و سایقلایردی. بردن ترپندی. جمال برانونینغی اونك آلنیناتوشلایوب دایاندی. او ایسه او بری بو کری اوسته دونوب ینەده خورولداماغا باشلادی. بونك یانداکی پورتفەلی چیقارماق ایچون جمال چوق أللشدی. بو یوغون آدام، یوقودادا پورتفەلی ألینده برك — برك دوتوب سیقمشدی.

جمال دونوب بر کرییه باقدی. قاپو آلتی — یدی قدمدن آرتق اولمازدی. جمال، بردن پورتفەلی اونك ألیندن دارتوب برائونینغی دوز اونك آغزینك‌ایچینه سیقدي. یوغون آدام اوفولدایوب قان قوسدی. اوبری ایکی نفر دیك آتیلوب اللرینی بالشلارینك آلتینا آتدیلار. جمال، ایکی کولله آتوب ئوزینی قیز تمامك اوتاغنا ویردی. ایوه های دوشدی. حیاط دان و اسکندر بك یاتان اوتاقدان کوللەلر آتیلماغا باشلادی. علیخان، اوچ‌نفرلەیو کوروب ئوزینی قوناقلاریاتان اوتاغاسالدی. اوتاق بوش‌ایدی، و قوناقلارك اوچی‌ده قانلارینا بەلەشوب خیریلدایردی.

قیز تمام جمالی کورن کبی دیدی:

— تز قاچ، بو اندرونی‌نك قاپوسیندان چیقوب بالقونلا کیت و آل بو آچارلادا بایر قاپونی آچوب قاچارساك.

جمال ینەده تەلەسیك قادین پالتارینی کەیندی، چادراسینی باشینا سالوب ئوزینی اندرونی‌یه ویردی. هوا بوزاریردی. علیخانك آروادلاری اوتاقدا بر کونجه قسیلوب چیغیریشیردیلار. نوشی بالقونلا یوکوروب قیشقیریردی.

— تز اول، آتلاری طهران یولی ایچون یهرله!

جمال، تەلەسیك آشاغی دوشوب قاپونی آچدی و پورتفەلی برك — برك ساقلیاراق، ئوزینی اوچ چینارا ساری ویردی. طهران یولی ایله اون نفر آتلی چاپوب هوانك تورانیندا کوزدن ایتدیلر.

جمال ئوز ئوزینه «آرتق طهران یولی کسیلمشدر» دیدی: «یاقشیسی

بودرکه مشهده قاچوب ئوزیمی بسته ویرم. اورادا منی اله کیچیرمك اولماز. ئوزی‌ده یالکز برکیجه کوندوز یولدر».

بوتون کللی‌ده یوکوروشمه و های — کوی دوشمشدی.

اوچ چینار و آت کوروندی. تز آتینك اوستینه سچرایوب یولا دوشدی. کونش‌داغك دالیندان چیقوب، شعاعلاریله‌داغلاری‌قانا بویامشدی. دره‌نی کیچوب داغا ساری دیکلنه‌یکده، دره‌ده بر نیچه نفر آتلینك چاپدیغینی کوردی.

جمال، «منیم دالیمجا کلیرلر» دییوب آتینی ماهموزلایوب قامچینی بودونا چکدی.

آتلیلار کیت کیده یاقینلاشیردیلار. آرتق علیخانك سورسوفاتینی سه‌چمك اولوردی. حتا بر نیچه کولله‌ده کلوب قولاغینك دیبیندن وییلدا یوب کیتدی. جمال‌ئوزینی‌لاپ‌آتك‌بوینینا قیسدی. «یوق، بو آت منی‌قورتارا بیلمیه‌جك» دییه ئوز ئوزینه فکرله‌شیردی: «آنجاق ئوزوم تلف اولسام‌دا بیله، پورتفه‌لك ایچینده کیلری سیزك الکزه سالمیاجاغام». پورتفه‌لده کی کاغذلاری چیقاروب‌اود ووردی و پورتفه‌لی آتدی. کوله‌ك وییلدایردی؛ آلاوك دیللری الینی و یوزینی یالایردی. کاغذلارك قارا یانیقلاری اوچوب توزا قاریشیردی. الینده کی سوك کاغذ پارچاسینی آلاولانا — آلاولانا هوایا براقدی. کاغذ یانا — یانا اوچوب هوایا کیتدی.

— ایمدی ایشه باشلیاق — دییوب جمال برك تووشه‌ین آتینی بوز بر قایانك‌دالینا دوندردی. علیخان ئوز ایکیتلریله برابرچاپیردی. غضبیندن، قان جمالك باشینا ووردی.

— یوق، المدن قورتارا بیلمیه‌جکلر — دیدی.

قایانك دالیندان تاق، تاق، تاق... کولله سسلری ایشیدیلدی. چاپان آتلیلاردان بری آتینك بیئلیندن آشوب داشلارك اوستینه دوشدی. قالانلاری بردن آتلارینی ساقلادیلار. آتلار قیزیشمشدی، ساقلاماق ممکن دکلدی. تاق، تاق، تاق... آتلیلاردان بری‌ده آتك بیئلیندن دوشوب یرده چاپالاماغا باشلادی. علیخان تاق، تاق، تاق... بر نیچه کولله آتدیسادا، لاکن دوشمن کورونمیردی. علیخان آتینی کریه دوندروب بر شاللاق چکدی و قالان

بر نفر یکیتی ایله برابر کریه چاپدی. اونلار آرالاندیقدان سوکرا، جمال اوزه‌نکیسینه قالقوب پاپاغینی الینه آلدی و:

— عیلخان، خداحافظ! — دیيوب قشقیردی. برده قولاغلارکك دیبینی کورنده، جمالی کوره بیلرسك!

علیخان کللی‌یه قایتدی. کونش قالقوب ایستی دوشمشدی.

جمال او بری کون کلوب مشهده چاتدی. آرتق دالنجا کلنلر کورونمیردی. شهره کیردیکده، اوزاق افقده بر توز کوردی. صبح ایدی؛ شهر یوقودان آیلیردی. جماعت کوچه‌لره چیقیردی. کاروانسرالار و دوکانلار آچیلیردی. چایچی شاکردلری بویوك سماوارلاری اوفله‌یردیلر.

آتی برك یورولمشدی. اونی بر کاروانسرایه قویوب ئوزینی کوزه‌ل کونبزلی و دیوارلاری یازیلی بویوك مسجده ویردی. مسجدك بویوك دیوارلی حیاطی ترتمیز سوپورولمشدی. بوجاقداکی قویودان بر نفر سو چکوب لوله‌کیننی دولدوروردی. مسجدك قاپولاری تای باتای آچیق ایدی، و سحر اولدیغینا باقمیاراق، رنکا رنك شاملار یانیردی. نماز قیلانلاردان بر دسته‌سی بو کونجده، فرشك اوستینده اوتوروب یاواشجا صحبت ایدیردی. قاباقلاریندا مهر — تسبیح و آداما بر استکان چایلاری وار ایدی. زرهلك دالیندا، بریسنك دوعا ایدوب «یا آللاه، یا آللاه!» سسی کلیردی. بر خدام ته‌له‌سیك کلوب کیچیردی. جمال اونی یتیروب یاواشجا دیدی:

— آخوند، سیز کله داشمالی سوزیم وار.

خدام دایانوب توز ایچینده اولان جمالا باشدان آیاغا بر نظر سالدی. جمال:

— آخوند، منی ایزله‌یرلر. بو ساعت دالمجا بویوك بر دسته کلیر. آللاه‌ـخاطرینه منی مدافعه ایت! — دیيوب ادبله دایاندی.

خدام جمالا ساری أکیلوب یاواشجادان سوردی:

— نه ایچون قاچمسالك؟

— بش آدام ئولدورمیشم.

خدام سه‌یه‌لکلندی.

— ئولدوردیکیم خلق دوشمنلریدر. منی بورادان آلسالار، او ساعت ئولدوره‌جکلردر.

— دالیمجا کل! — دییوب‌خدام شیشه‌بند بر قوریدوردان کیچوب اونی دوشه‌نه‌کلی بر اوتاغا سوقدی.

— بورادا قال!—دییوب قاپونی برك اورتوب کیتدی. جمال ئوزینی فرشك اوستینه آتدی. برك یورولمش اولدیغینی حس ایتدی. آت چاپماق، و سوك کونلرده‌کی فاجعه‌لر ئوزلرینی بروزه ویریردی. هر طرفده ساکتلك دوام ایدیردی.

* * *

بر دسته توز — توپراغا به‌له‌شمش آتلی کورولتی ایله شهره دولدی. هامو تعجبله کاروانسرالاردان و دوکانلاردان باشلارینی چیقاروب باقیردی و ینه‌ده کریبه چکیلیردیلر. میدانا چاتدیقدا قوجا علیخان آتندان سچرایوب یره دوشدی و آتینی نوکرلره ویروب یاقینداکی بر کاروانسرایا کیردی.

کاروانسرا صاحبی اونا سلام ویروب ایچری تکلیف ایتدی.

— دی کوروم بر ساعت اول، کهر آتلی بر نفر جوان بر آدام بورایا کلمه‌مشدر که؟ — دییوب علیخان سوردی.

— کلمشدر. ایله آتی‌دا بو ساعت بورادادر. یقین ئوزی زیارته کیتمش اولاجاق.

علیخان دیشلرینی قیجادوب سوردی:

— دی کوروم مجتهد هارادا اولور؟

کاروانسراچی، بازاردان آرالی بویوك و کوزه‌ل بر ایوی کوستردی، و علیخان‌دا دوز او ایوه ساری یونه‌لدی.

کلوب ایچری کیردی. بر نیچه نفر اکلشمشدی. احتراملا سلام ویروب اللرینی اللرینك اوستینه قویاراق قاپونك آغزیندا دایاندی.

قوجا مجتهد، سلامینی آلوب سوردی:

— اوغول، نه ایش ایچون کلمسك؟

منیم اك غدار دوشمنیم، ئوزینی قانا بولاشدیراراق قاچوب کلوب امامك

حضوریندا کیزلنمشدر. یالکز منیم دوشمنم دکل، بوتون خلقك دوشمنیدر؛ چونکه قوممونیستدر.

موللالار هیجانلا بری برینه باقیشدیلار.

نه قدر امامك حضوریندا اولسا، ساغ قالاجاغینی بیلیرم، آنجاق ساغ قالمالی آدام دکل، ئولمه‌لیدر.

مجتهد اونك جوابندا دیدی:

قاتل اولمایوب لاپ نه اولورایسه اولسون، اونی اورادان چیقارماق اولماز. او مقدس یرده اونك اوستینه کیم ال قالدیرارسا، آللاه‌دا، مسلمانلارك ئوزلریده جزاسینی ویره‌رلر.

علیخان — محترم آغالار — دییوب بر کیسه قیزیل چیقاردی:— بویورکز، بو قیزیل کیسه‌سی اونك حیاتیندان عزیزدر. بونك ایچینده یوز اشرفی وار. اونی اورادان چیقارماغا کومك ایده‌جککزه امینم.

اوتاق سکوته باتدی. روحانیلرك کوزلری طمعکار لقلا آلاولانیردی... تجارت باش دوتدی...

* * *

خدام ایچری کیره‌رك جمالك چیکنندن ترپدوب دیدی:

— اوغلوم، قالق!

جمال آیاغا سچرادی.

— سنی روحانیلر شوراسی کورمك ایسته‌یر. دالمجا کل — دییوب اونی باشقا بر قوریدورلا آپاروب مسجددن چیقاردی و بر داریسقال کوچه ایله آپاردی. بر کونجدن، غفیلدن اونك اوستینه بش نفر سچرادی. سلاحنی چیقارینجایا قدر جمالك ال — آیاغی محکم قه‌زیل*) ایله سارینده. علیخان قاباغندا دایانمشدی.

— هه، قوچاقلغك نیجه اولدی؟ — دییوب استهزا ایله کولدی. جمال دیرسه‌کی اوسته قالقوب دوز اونك یوزینه توپوردی. آقشام اولدی. کیجه بیتدی. ایشیقلاشیرکن ال — آیاغی باغلی جمالی مشهددن چیقاردیلار. موللا مناره‌ده اذان ویریردی، و الوان ایشیقلارلا یانان مقدس مسجد

*) قه‌زیل — کیچی قیلیندان توقونمش کندیر (مترجم).

پاریلدایردی. موللالار و مجتهدلر آللاها آتشین عبادت ایدیردیلر...

جمال‌دا بونی ایشیدوب کورووردی. بردن، بیره دیدی:

— یوق، آللاه یوقدر! — کیجکاهینا ووزولان توفنك قونداغینك ضربه‌سیندن سوزی کسیلدی. بایلوب هوشسز دوشدی.

کوزلرینی آچاندا هوا کفایت قدر ایشیقلاشمشدی. بویوك و شاخ — بوداقلی بر چنار آغاجینك دیبینده ایدی. بو یری تانیدی. دون‌ده بورادا سو ایچمشدی. همان بولاق ینه‌ده کوزلرینك قارشیسندادر. بولاغك اوستینده، اوجی ایلمکلی بر کندیر ساللانیردی. جمال «سوك دقیقمدر» دییوب کوزلرینی یومدی.

علیخان کلوب بوکریندن برك بر تەپیکله ووروب باغیردی:

— کوزکی آچ، حیوان.

جمال کوزلرینی آچدی.

علیخان کنایه ایله دیدی:

— بورادان مشهدی‌ده، دیغیر داغلارینی‌دا کوره‌جکسك. کورور سنمی؟ اودر، اوزاقدا، او داغلارك باشی قارالیر. قارا قوشلار بورادا سنی دیدیك دیدیك ایده‌جك، چاقاللاردا سوموکلرکی کمیره‌جکلر. آللاهك و پیغمبرك اراده‌سی اولدیغینی بوتون مشهده کیدن زوارلارا بورادا خاطرلاداجاقساك.

دوعا ایده‌جك بر طرزله أللرینی کوکه قالدیروب دیدی:

— علیخان، بوتون قرمزیلارلا بویله مبارزه ایده‌جکدر! ایشیدیر سنمی، حیوان؟ -- دییوب بر برك تەپیك‌ده جمالك بوکرینه ایلیشدیردی.

— نوشی!

— بلی آغا!

— کونش چیقان کبی بو شیطان بالاسینی آسارسان، — دییوب علیخان کناره چکیلدی و بر داشك اوستینده اکلشدی.

جمال اطرافی سوزه‌رك دوشونوردی:

—کوك قیزارمشدر... وقتیم آرتق چاتمشدر... سلامت قال قیز تمام!... عیسا، و بوتون عزیز و مهربان یولداشلاریم؛ سیزده سلامت قالین!—دیدی.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

كونشك ايلك شعله‌سی جمالك كوزلرينده پارلايوب سوندی. كنج بدن كنديرده چابالادی. آغ كوزلری دهشتله پيرتلادی، و قاپ — قارا قارالمش ديلی آغزيندان سالّلاندی.

سحر، اوچ چنارك يانيندا، دوشنه قزيل سولی بر خنجر سانجيلمش قيز تمامك ميتينی تاپديلار...

ينه‌ده كونش چيقيردی، ينه‌ده كون باشلانيردی...

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

Fai 25503

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

P. Ġ.:
Imām Riḍā
Besti.

Baku 1927

Fai
25503

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14

املا رضا بختی

باکو-1927

Jai 2550

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-881453315-14